

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
PEDAGOĢIJAS NODAĻA

**PĀRMAIŅAS PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ
LATVIJĀ
(1991 – 2014)**

BAKALAURA DARBS

Autors: **Sandra Miklaševiča**

Stud. apl. Nr. sm11110

Darba vadītājs:

Dr.paed. docente Sanita Baranova

RĪGA

2014

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbā „Pārmaiņas profesionālajā izglītībā Latvijā (1991-2014)” ir teorētiski un empīriski raksturota un analizēta pārmaiņu komplicētība Latvijā, skatot profesionālās izglītības būtību un vēsturisko attīstību. Visradikālākās pārmaiņas profesionālajā izglītībā sākušās pēc 2004. gada 1. maija, kad Latvijas Republika iekļāvās Eiropas Savienībā. Tie ir dažādi Eiropas Sociālo fondu projekti, kuri tika un tiek arī joprojām īstenoti, gan profesionālās izglītības pedagogu kompetenču paaugstināšanai, gan jaunu mācību materiālu izveidei un programmu aktualizācijai, gan audzēkņu profesionālo prasmju attīstīšanai dažādu tautsaimniecības nozaru uzņēmumos.

Atslēgas vārdi: profesionālā izglītība, pārmaiņas, likumi, kompetences centri, duālā izglītība.

ANNOTATION

The present Bachelor's thesis is an endeavor to explain the complexity of changes in professional education in Latvia from 1991 till 2014. It seeks to explain and analyze changes, its nature and historical development, all proved through theoretical and empirical analysis. After joining European Union in 2004 the biggest changes were made in Latvia. The new beginning started with help of European Social fund projects, which were and still are implemented; professional education teachers can increase their competencies and through updating already existing educational programs and creating new education material they increase students' professional skills in the development of various economic sectors.

Key words: professional education, changes, laws, competence centers, dual education.

SATURS

Ievads.....	5
1.Profesionālās izglītības būtība un vēsturiskā attīstība Latvijā.....	8
1.1. Profesionālā izglītība Latvijā līdz 19.gs.beigām	8
1.2. Profesionālā izglītība Latvijā no 19.gs. beigām līdz 21.gs.	9
2. Pārmaiņu analīze profesionālajā izglītībā no 1991. līdz 2014. gadam	13
2.1. Profesionālās izglītības iestāžu reorganizācija, optimizācija un slēgšana.....	13
2.2. Profesionālās izglītības kompetences centru izveidošana.....	18
2.3. Dažādu Eiropas projektu īstenošana profesionālās izglītības sistēmā.....	24
2.3.1. Eiropas sociālo fondu (ESF) projekti.....	24
2.3.2. Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) projekti.....	26
3. Profesionālās izglītības pārmaiņu empīriskā izpēte	28
3.1. Pētījuma metodoloģija un pētījuma bāze	28
3.2. Aptauju rezultātu analīze	29
Nobeigums.....	36
Izmantotās literatūras un informācijas avotu saraksts.....	38
Pielikumi.....	41
1.pielikums „Latvijas Republikas izglītības sistēma”	41
2.pielikums „Profesionālo izglītības iestāžu skaits Latvijā (1990. -2014.g.)”	42
3.pielikums „Pedagogu aptauja”	45
4.pielikums „Absolventu aptauja”	47
5.pielikums „Audzēkņu aptauja”	49

IEVADS

Latvijas pilsoņu vidū visbiežāk ir iedzīvotāji ar augstāko iegūto profesionālās vidējās izglītības līmeni (34%), nedaudz mazāk – ar augstāko izglītību (30%) un piektdaļai (21%) Latvijas pilsoņu augstākā iegūtā ir vidējā izglītība (Pļaviņa, 2012). Ņemot vērā, ka tā ir vairāk nekā trešdaļa pilsoņu, kuriem ir profesionālā izglītība, paveras arī plašs lauks izpētei un analizēšanai.

Šīs tēmas – pārmaiņas profesionālajā izglītībā – izvēle ir pamatojama faktā, ka pati darba autore strādā profesionālās izglītības iestādēs jau 28 gadus un ir novērojusi reformas, pārmaiņas gan sabiedrībā, gan skolu sistēmā. Šī gadu profesionālās darbības pieredze ļauj konstruktīvi vērtēt un apskatīt bakalaura darbā izvirzīto tēmu: „Pārmaiņas profesionālajā izglītībā Latvijā (1991-2014)”, jo visus šos gadus bakalaura darba autore ir aktīvi iesaistījusi pedagoģu un izglītojamo skolas dzīvē. Izglītībā, neakcentējot tās pakāpi – pārmaiņas ir neizbēgama parādība – pedagoģi pastāvīgi apgūst jaunas teorijas, aug un pielāgojas jauniem un vēl jaunākiem pētniecības/izglītošanas paņēmieniem, jauniem standartiem un likumiem, jaunākām, laikmetam atbilstošām mācību programmām. Pedagoģi tieši tāpat kā izglītojamie ir pakļauti visām reformām un pārmaiņām. Profesionālā izglītība ir pamats ilgtspējīgai darbaspēka un ekonomikas izaugsmei. Nozīmīga ir tautsaimniecības nozaru attīstības vajadzībām atbilstoša profesionālās izglītības saturs nodrošināšanas un novērtēšanas sistēma – spēja elastīgi un ātri reaģēt uz izmaiņām darba tirgū (Valsts Izglītības un saturs centrs, n.d.).

Pētījumā ietvars ir 1991. – 2014. gads – periods, kurā, būtiski mainoties sabiedrībai, mainās arī izglītības mērķi un prioritātes. Līdz ar demokrātiskas valsts nodibināšanos, Latvijā veidojas atvērta tipa sabiedrība. Latvijas patstāvīgas valsts divdesmit gadi, kas pagājuši pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas, ir pietiekoši ilgs laiks, lai varētu apkopot valsts izglītības sistēmā notikušās pārmaiņas. Šīs pārmaiņas skāra mācību iestādes visā republikā, kas savukārt ietekmēja šo iestāžu darbiniekus – galvenokārt skolotājus, studentus, skolniekus, kā arī pašu izglītības sistēmu. Daudz lielāku nozīmi iegūst profesionālā bāzes izglītība, kas dod iespēju jauniešiem pašam veidot savu karjeru, ļauj elastīgi reaģēt uz situāciju darba tirgū.

Izglītība, t. sk. profesionālā izglītība vairo sabiedrības cilvēkkapitālu, kuram ir būtiska nozīme gan visas Latvijas, gan tās atsevišķu reģionu attīstībā. Pārmaiņas ekonomiskajos procesos nosaka profesionālās izglītības pieprasījuma saturu, tādējādi profesionālās izglītības attīstība ir analizējama tikai komplementārā vienībā ar valsts (novada, reģiona) ekonomisko attīstību (Barānova, 2004). Profesionālajai izglītībai ir savi

standarti un sava, daudz aktīvāka un praktiskāka pieeja zinību iegūšanai. Tās prakse rosina darboties jauniešiem nozarēs, kuras tie izvēlējušies. Katram izglītības līmenim ir noteikti standarti par to, kā būtu jābūt, kā jāīstojas un virzība, kurā jāattīstās.

Pētījuma aktualitāte un problēma noteica bakalaura darba temata izvēli: „Pārmaiņas profesionālajā izglītībā Latvijā (1991-2014)”.

Pētījuma objekts: pārmaiņas profesionālajā izglītībā Latvijā.

Pētījuma priekšmets: pārmaiņu ietekme uz absolventu, izglītojamo un pedagogu darbību.

Pētījuma mērķis: izpētīt, kādas pārmaiņas notikušas profesionālajā izglītībā Latvijā laikā no 1991. līdz 2014. gadam.

Pētījuma jautājums: kā pārmaiņas, kas notikušas profesionālajā izglītībā Latvijā, ietekmējušas profesionālās izglītības absolventus, izglītojamos un pedagogus?

Pētījuma uzdevumi:

1. Analizēt profesionālās izglītības pārmaiņas Latvijā 1991. – 2014. g. profesionālajā literatūrā, informācijas avotos, normatīvajos aktos.
2. Veikt Latvijas profesionālās izglītības absolventu, pedagogu un izglītojamo aptauju.
3. Noskaidrot, kā pārmaiņas normatīvajos aktos ietekmē izglītības procesus, absolventus, pedagogus un izglītojamos profesionālajā izglītībā.

Lai izpildītu pētījuma uzdevumus un sasniegtu pētījuma mērķi, tika izvēlētas šādas **pētījuma metodes:**

1. Literatūras analīze un dokumentu analīze (vispārteorētiskās pētīšanas metodes).
2. Aptauja (kvantitatīvā metode).

Bakalaura darbs tiks strukturēts trīs nodaļās, katra nodaļa – vairākās apakšnodaļās. Pirmā nodaļa padziļināti atspoguļos profesionālās izglītības būtību un vēsturiskās pārmaiņas Latvijā no 1991. gada. Lai nodrošinātu pārmaiņas, izglītības sistēmai ir kvalitatīvi jāmainās, lai tā spētu nodrošināt skolēniem iespējas sagatavoties dzīvei un

darbam brīvā, demokrātiskā sabiedrībā. Valstij pārejot no totalitāras sistēmas uz brīvā tirgus attiecībām, mainījās arī profesionālajai izglītībai izvirzītās prasības. Tagad galvenais ir sagatavot darba tirgū konkurētspējīgus speciālistus, kas sākotnējās profesionālās izglītības sistēmā ir ieguvuši drošu pamatu, lai turpinātu profesionālo izaugsmi visa mūža garumā (Akadēmiskās Izglītības centrs, 2014).

Otrajā nodaļā analizēti šādi tēmas aspekti: 1) profesionālās izglītības iestāžu optimizācija; 2) profesionālās izglītības kompetences centri un duālās izglītības sistēmas ieviešana Latvijā; 3) Eiropas sociālie fondi profesionālajā izglītībā.

Trešajā nodaļā raksturots empīriskais pētījums un veikta padziļināta aptaujas datu analīze, kurā tiks atspoguļoti izglītojamo, absolventu un profesionālās izglītības pedagogu aptauju dati. Aptauja tika veikta no 2014. gada septembra līdz decembrim.

1. PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS BŪTĪBA UN VĒSTURISKĀ ATTĪSTĪBA LATVIJĀ

1.1. Profesionālā izglītība Latvijā līdz 19.gs.beigām

Profesionālajai izglītībai gan Latvijas teritorijas pilsētās, gan lauku reģionos līdz 18.gs. beigām – 19.gs. sākumam bija ikdienas izglītības forma¹. Par profesionālās izglītības pirmsākumiem Latvijas teritorijā var uzskatīt 19.gs. sākumu, kad, attīstoties saimnieciskajai darbībai, būvniecībai un, veidojoties manufaktūrām pilsētās, krasi pieauga nepieciešamība pēc kvalificētiem strādniekiem, kā rezultātā Rīgā tika izveidotas pirmās profesionālās skolas. (Sēja, 2008)

1.1.att. Profesionālās izglītības iestādes Latvijas teritorijā 19.gs.

Dibināšanas gads	Nosaukums	Apgūstamie arodi vai profesijas
1808	K.A.Jakobi celtniecības un mākslas vakarskola	Tehniķis, būvmeistars, ekonomists
1817	Svētdienas skola mācekļiem un zeļļiem	Dažādi, saistīti ar amatniecību
1829	Navigācijas skola	Speciālisti tirdzniecības flotei
1843	Rīgas Bāriņu skola meitenēm	Rokdarbi

Intensīvāka profesionālo skolu veidošanās Rīgā turpinājās tikai 19.gs. otrajā pusē. Var secināt, ka, palielinoties konkurencei ražotāju starpā, arvien straujāk tika mehanizēta ražošana, paaugstinātas prasības darbaspēka kvalitātei un radās nepieciešamība strādniekus papildus izglītēt. „Profesionālās izglītības attīstība lauku reģionos sākās ciešā saistībā ar muižu saimniecību attīstību. Lauksaimniecības skolu vēstures pētnieks J.Ruško uzskata, ka pirmā lauksaimniecības skola Latvijas teritorijā ir 1839. gadā Kurzemes guberņā izveidotā *vagaru skola*.” (Sēja, 2008: 23.-25.lpp)

Profesionālās augstākās izglītības ceļš Latvijas teritorijā sākās 1861. gadā, kad darbu sāk Rīgas Politehniskā augstskola. No šīs augstskolas meklējami pirmsākumi vairākām Latvijas universitātēm, tajā skaitā Latvijas Universitātei, Rīgas Tehniskajai universitātei un Latvijas Lauksaimniecības universitātei (Rīgas Tehniskā universitāte, 2002).

¹ Starptautiskajā vidē neformālās izglītības jēdziens ienācis jau 20.gadsimta 60.-70. gados. Literatūrā ir minēti dažādi laika posmi un autori, tomēr par neformālās izglītības pamatlicējiem tiek uzskatīti amerikāņi F.Kūmbs un M.Ahmeds, kas uzstāja nepieciešamību pēc labāk integrētas dzīves attīstības. Viņi saista trīs jēdzienus — formālā, informālā (ikdienas mācīšanās) un neformālā izglītība.

1.2. Profesionālā izglītība Latvijā no 19.gs. beigām līdz 21.gs.

Turpmākajā laika periodā līdz 1991. gadam profesionālās izglītības sistēma turpināja paplašināties, pieaugot profesionālās izglītības iestāžu un tur īstenoto programmu skaitam. Par profesionālās izglītības apguves epicentru kļūst Rīga, kā tas ir arī nemainīgi līdz pat mūsdienām.

Darba autore, strādājot par profesionālās izglītības pedagogu, ir saskārusies ar dažādiem, reizēm pat diezgan mulsinošiem brīžiem, pārpratumiem un stereotipiem attiecībā uz šo izglītības daļu. Sabiedrības attieksme nereti ir nievājoša, t.i., nepārprotami to uzskatot par ko zemāku. Šāda tipa izglītībai būtu jābūt, it sevišķi vidējai profesionālajai izglītībai, prestižākai par vispārējo vidējo izglītību, bet situācija realitātē ir pavisam citādāka – sabiedrība šo izglītību nereti vērtē daudz zemāk, kā vispārējo vidējo izglītību kādā vidusskolā. Šis ir viens no stūrakmeņiem, kas autori tieši pamudināja rakstīt bakalaura darbu par profesionālo izglītību. Pašlaik tiek realizēti vairāki projekti ar Eiropas Sociālā fonda finansējumu, tiek apmācīti pedagogi, tiek realizētas jaunas programmas un praktiskās nodarbības, bet ar nožēlu jāsaka, ka šajā jomā trūkst kvalitatīvu akadēmisku pētījumu un trūkst sabiedrības labvēlīgāks skatījums.

Līdz ar vērtību maiņu un šī „vājākā” izglītības posma atbalstīšana un pozitīvu reklamēšanu kā Latvijā, tā arī citviet Eiropā, varētu saskarties ar arvien vairāk un labāk izglītotiem jaunajiem profesionāļiem. Lai novērstu šo negatīvo efektu, valstij ir nepieciešams izstrādāt efektīvu profesionālās izglītības politiku. Bet kā var novērtēt politikas vai kādas programmas efektivitāti? Kādas metodes pielietot un kādus mērķus izvirzīt? Latvijā, kurā pēc 2011. gada tautas skaitīšanas iedzīvotāju skaits ir zem 2,1 miljona, ir 54 profesionālās izglītības iestādes, tai skaitā ir arī koledžas, kurās bez augstākās izglītības programmām tiek īstenotas arī profesionālās vidējās izglītības programmas uz 01.09.2012, tajā skaitā nav iekļautas privātās skolas un speciālās izglītības iestādes (Izglītības un zinātnes ministrija, 2012).

Nelabvēlīgas sekas uz izglītības sistēmu atstāj demogrāfiskie procesi. Ilgstošais zemas dzimstības periods rada izglītojamo sarukuma vilni caur visai sistēmai. Tuvāko desmit gadu laikā tradicionālā studentu demogrāfiskā grupa (18-24 gadi) saruks par 40%, savukārt pirmskolas vecuma bērnu skaits jau no 2016. gada sāks strauji samazināties līdz pat 30-40% un vairākos Latvijas novados pat 50%. Krīze un ekonomiskās struktūras maiņa ir radījusi apjomīgu strukturālo bezdarbu, kura samazināšanai visdrīzākā laikā nepieciešama jaudīga un elastīga pārkvalifikācijas un profesionālās izglītības (arī tālākizglītības un mūžizglītības) sistēma (Reformu partija, 2012).

Kādas ir mazas valsts ar ierobežotu resursu kopumu izaugsmes iespējas un vai tās var būt balstītas uz profesionālo izglītību? Tie ir jautājumi, uz kuriem ir jārod atbildes, pētot profesionālo izglītības ietekmi uz valsts ekonomisko izaugsmi, pētot nesenu vēsturi un pētot pašlaik esošo situāciju.

Lielākā daļa profesionālās izglītības programmu domātas pamatskolas un vidusskolas absolventiem. Tomēr ir arī speciālas profesionālās pamatizglītības programmas tiem, kas dažādu iemeslu dēļ nav pabeiguši pamatskolu.

Izpratni par profesionālo izglītību sarežģīt it kā divi skatupunkti. Izglītības darbinieki to pamatā saprot kā vidējās un augstākās pakāpes izglītību, bet darba tirgū noteicošais faktors ir profesionālā kvalifikācija. Profesionālajā izglītībā abi šie faktori ir vienlīdz svarīgi. Nav iespējams labs speciālists – profesionālis bez pietiekamas vispārējās izglītības. Savukārt akadēmiski izglītots cilvēks nevarēs pretendēt darba tirgū bez attiecīgas profesionālas kvalifikācijas. Tāpēc nevar nepieņemt J.Rozenblatam, kurš uzskata, ka, lai nodrošinātu mūsdienīgas, kvalitatīvas, finansiāli efektīvas profesionālās izglītības sistēmas darbību, profesionālās izglītības saturs izstrādājams un tā apjoms veidojams atbilstoši šādām pamatprasībām, kuras vēlams realizēt profesionālajai izglītībai: jānodrošina jaunieša profesionālo zināšanu un prasmju apguve (profesionālā kvalifikācija) zināma darba veikšanai attiecīgajā nozarē; jāsekmē jauniešu personības attīstība un sevis, citu un pasaules apzināšanās; jānodrošina iespēja apgūt vispārējo izglītību un attīstīt spējas un interesi profesionālās izglītības turpināšanai un pašizglītībai.

Profesionālās izglītības programmas ietver gan vispārējas, gan profesionālās izglītības mācību priekšmetus. Mācību priekšmetu skaits un proporcijas ir atkarīgas no katras konkrētās programmas (Rozenblats, 1998: 22.-23.lpp).

Šī informācija ir jāapkopo, jāizanalizē un jāuzlabo. Lai veiktu šo darbu, ir nepieciešams izstrādāt vispārēju informācijas sistēmu, regulāri jāveic anketēšana, mācību iestāžu novērtēšana un nepārtraukta uzlabošana attiecīgi laikmeta prasībām – jaunu standartu izveide, jaunu metožu ieviešana, jaunu, vienotu mācību līdzekļu izveide. Nepieciešams īstenot un aktualizēt mūžizglītības programmu, izglītojot pedagogus un skolu vadītājus. Profesionālās izglītības sistēmas sekmīga attīstība nav iespējama bez visas sabiedrības atbalsta un sapratnes. Tāpēc nepieciešama informācijas izplatīšana par profesionālās izglītības problēmām un sasniegumiem, ieskaitot:

- [sadarbību ar sociālajiem partneriem;
- [sabiedrības informēšanu par reformas rezultātiem;
- [profesionālo orientāciju un konsultēšanu (Akadēmiskās izglītības centrs, 1997).

Profesija, profesionālā izglītība Latvijā nereti tiek asociēta vien ar pamata vai vidējās izglītības līmeni, aizmirstot par tās esamību arī augstākajā pakāpē. Saeimā pieņemtajā profesionālās izglītības likumā ir noteiktas šādas profesionālās izglītības pakāpes kvalifikācijas pakāpes:

- 1) profesionālā pamatizglītība;
- 2) profesionālā vidējā izglītība;
- 3) profesionālā augstākā izglītība.

Profesionālā augstākā izglītība iedalāma šādi:

- 1) pirmā līmeņa profesionālā augstākā izglītība (koledžas izglītība);
- 2) otrā līmeņa profesionālā augstākā izglītība (Saeima, 1999).

Latvijā ir šādi profesionālās kvalifikācijas līmeņi:

1.kvalifikācijas līmenis – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt vienkāršus uzdevumus noteiktā praktiskās darbības sfērā;

2. kvalifikācijas līmenis – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju patstāvīgi veikt kvalificētu izpildītāja darbu;

3. kvalifikācijas līmenis – paaugstināta teorētiskā sagatavotība un profesionālā meistarība, kas dod iespēju veikt noteiktus izpildītāja pienākumus, kuros ietilpst arī izpildāmā darba plānošana un organizēšana;

4.kvalifikācijas līmenis – teorētiskā un praktiskā sagatavotība, kas dod iespēju veikt sarežģītu izpildītāja darbu;

5.kvalifikācijas līmenis – noteiktas nozares augstākā kvalifikācija, kas dod iespēju plānot un veikt arī zinātniskās pētniecības darbu attiecīgajā nozarē. Profesionālās kvalifikācijas apliecība apliecina noteiktas profesionālās kvalifikācijas ieguvi. (Profesionālās izglītības likums, 2013)

Profesionālās kvalifikācijas apliecību izsniedz izglītojamajam, kurš nokārtojis profesionālās kvalifikācijas eksāmenu un izpildījis vienu no šādiem nosacījumiem:

- 1) apguvis akreditētu profesionālās tālākizglītības programmu;
- 2) daļēji apguvis akreditētu profesionālās izglītības programmu;
- 3) apguvis attiecīgu profesionālās izglītības programmu, pašizglītības formā (Saeima, 1999).

Izpratni un prestižu profesionālajā, tāpat arī jebkura cita līmeņa izglītībā, nosaka vairāki faktori, no tiem par būtiskākajiem darba autore uzskata sabiedrības attieksmi un valsts nolikumus. Profesionālās izglītības pamatuzdevums ir paralēli pamata, vidējās vai augstākās izglītības īstenošanai izglītēt audzēkni/studentu kvalitatīvās un modernās prasmēs un zināšanās attiecīgajā nozarē/profesijā. Profesionālā izglītība ir tā, par kuru var

teikt – redzam reālu rezultātu: atbildīgus izglītojamus, lai cik apzināti vai mazāk mērķtiecīgi arī šis ceļš izvēlēts. Viņiem ir zināšanas, iemaņas, iespēja studēt un iespēja pelnīt. Pašlaik tiek darīts daudz, lai profesionālā izglītība kļūtu mūsdienīgāka un kvalitatīvāka, spētu elastīgāk reaģēt uz pārmaiņām darba tirgū, kas piesaistītu šai sistēmai vēl lielāku jauniešu skaitu nākotnē (Pļaviņa, 2011). Bet jāsaprot, ka profesionālajā izglītības sistēmā ir trūkumi, kā pirmo un vienu no būtiskākajiem var minēt nesakārtotu likumdošanu, nav likumdošanas par atbildības regulēšanu profesionālās izglītības satura un profesionālās kvalifikācijas līmeņu noteikšanai, profesionālās izglītības apguves nodrošināšanai. Nesakārtota izglītības programmu klasifikācija (izglītības pakāpes, kvalifikāciju līmeņi, izglītības lauki u.c.). Nepietiekošs finansējums kopumā. Valsts finansējums sedz tikai pedagogu darba algas, audzēkņu stipendijas, transporta izdevumu daļēju kompensāciju un skolas komunālos maksājumus. Nav līdzekļu attīstībai.

2009. gada 16. septembrī ar Ministru kabineta rīkojumu Nr.629 tika apstiprināta koncepcija „Profesionālās izglītības pievilcības paaugstināšana un sociālo partneru līdzdalība profesionālās izglītības kvalitātes nodrošināšanā” (Saeima, 1999). Šīs koncepcijas pamatuzdevums ir profesionālās izglītības aktualizēšana un popularizēšana, jo sabiedrībā nereti nav mainījušies Padomju laikā izveidojušies stereotipi. „Profesionālajā izglītībā šobrīd tiek nodrošinātas nozīmīgas pārmaiņas, kas sekmēs tās pievilcības paaugstināšanos, atbilstību nākotnes tirgus prasībām un vairo jauniešu interesi par profesionālo izglītību[.]” (Balodis, 2011). Nepārtraukti mainās nodarbināto skaita sadalījums pēc darbības sfērām. Pieaugot pakalpojumu nozarei, samazinās nodarbināto skaits lauksaimniecības sfērā, tas liecina, ka darba tirgū ir pieaudzis pieprasījums tieši pēc pakalpojuma nozares darbiniekiem. Nodarbinātība mūsdienās, kā arī līdz šim ir bijusi cieši saistīta ar izglītības līmeni, ir pašsaprotami, ka tiem, kam ir tikai pamata vai arī zemāka izglītība iespēja atrast darbu ir niecīgas, šīs iespējas palielinās līdz ar zināšanu/profesijas apguvi. Darba tirgū ir liels pieprasījums pēc dažādu līmeņu pārdevējiem, jo tirgū ir preču pārprodukcija. Pārdošanas iemaņu veidošana būtu jāiekļauj gandrīz visās profesionālās izglītības programmās, jo tas lielā mērā palielinātu absolventu konkurētspēju darba tirgū. Peļņu nodrošina nevis saražotā daudzums, bet spēja to pārdot.

2. PĀRMAIŅU ANALĪZE PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ NO 1991. – 2014. GADAM

„Katra sevi kaut cik cenoša valsts pašlaik reformē savu izglītības sistēmu.”
Sers Kens Robinsons, 2006. gadā (Reformu partija, 2012)

2.1. Profesionālās izglītības iestāžu reorganizācija, optimizācija un slēgšana

Nodaļas ievadā minētos angļu izglītības darbinieka sera Kena Robinsona 2006. gadā teikto frāzi var attiecināt kā aktuālu kā pirms, tā arī pēc tās radīšanas. 1991. gada 21. augustā tiek pasludināta Latvijas Republikas neatkarība – „de facto”, sākas jauns atskaites punkts neatkarīgai Latvijas Valstij, visai izglītības sistēmai kopumā un konkrētāk – arī profesionālajai izglītībai. „Attīstības pazīme: lietas, parādības vai procesa likumsakarīga kvalitatīva pārveidošanās konkrētu apstākļu ietekmē. Pārmaiņas izglītībā tiek apzināti sekmētas, lai izglītības procesus maksimāli tuvinātu attīstības procesiem sabiedrībā.” (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000. 120)

Latvijas pašreizējā profesionālās izglītības sistēma ir veidojusies, sākot ar 1991. gadā pieņemto Izglītības likumu (Augstākā Padome, 1991) uz LPSR laikā izveidoto profesionālās izglītības iestāžu tīkla bāzes. Latvijai ir raksturīgs pietiekami plašs nelielu (izglītojamo skaita ziņā) profesionālās izglītības iestāžu tīkls, kas aptver visus Latvijas reģionus un gandrīz visus novadus.

Valstij, pārejot no totalitāras sistēmas uz brīvā tirgus attiecībām, mainījās arī profesionālajai izglītībai izvirzītās prasības. Tagad galvenais ir sagatavot darba tirgū konkurētspējīgus speciālistus, kas sākotnējās profesionālās izglītības sistēmā ir ieguvuši drošu pamatu, lai turpinātu profesionālo izaugsmi visa mūža garumā (Augstākās izglītības centrs, 2011).

Pētot un analizējot Latvijas Izglītības un zinātnes ministrijā pieņemtos likumus, Ministru Kabineta (MK) noteikumus un citus reglamentējošos dokumentus, par profesionālo izglītību Latvijā kopš 1991. gada var izdalīt vairāku likumus un un citus normatīvos aktus:

- [„Izglītības likums”, 1991;
- [„Likums par amatniecību”, 1993;
- [„Augstskolu likums”, 1995;
- [„Izglītības likums”, 1998;
- [„Profesionālās izglītības likums”, 1999;

- [[MK 2013. gada 19. marta noteikumi Nr.144 „Profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība”](#)];
- [[MK 2000. gada 27. jūnija noteikumi Nr.211 „Noteikumi par valsts profesionālās vidējās izglītības standartu un valsts arodizglītības standartu”](#)];
- [[„Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādnes 2010. – 2015. gadam”](#)].

LR „Profesionālās izglītības likums” nosaka, ka profesionālās izglītības programmas atkarībā no iegūstamās izglītības iedalāmas šādi:

1. profesionālās pamatizglītības programmas;
2. arodizglītības programmas;
3. profesionālās vidējās izglītības programmas;
4. pirmā līmeņa profesionālās augstākās izglītības (koledžas izglītības) programmas;
5. profesionālās tālākizglītības programmas;
6. profesionālās pilnveides izglītības programmas;
7. profesionālās ievirzes izglītības programmas.

Pašreizējā darba tirgus prasības ir labas saskarsmes prasmes, zināšanas matemātikā, dabas un sociālajās zinātnēs, spējas sazināties svešvalodās, prasme izmantot modernas informācijas tehnoloģijas, tādēļ šo priekšmetu un prasmju apguve ir iekļauta profesionālās izglītības programmās. Turklāt profesionālās izglītības apguves laikā tiek pievērsta uzmanība uzņēmības attīstīšanai, vides aizsardzības un starpkultūru jautājumu izpratnei, jauniešu pašattīstībai, lai palīdzētu viņiem veiksmīgi veidot savu karjeru un dzīvi. Mācību process tiek organizēts tādējādi, ka teorijas apguve klasē mijas ar praktiskajām mācībām skolas mācību darbnīcās, laboratorijās, vecākajosursos – arī uzņēmumos vai iestādēs, kas nostiprina iegūtās teorētiskās zināšanas.

Profesionālās izglītības programmas saturu nosaka valsts profesionālās izglītības standartu un atbilstošās profesijas standarts. Profesionālās vidējās izglītības programmas tiek izstrādātas un īstenotas atbilstoši visiem tautsaimniecības nozaru darbības virzieniem Latvijā.

Vidējās profesionālās izglītības iestādēs īsteno dažādas izglītības programmas gan pēc to realizācijas ilguma, gan pēc iepriekšējās izglītības. 2.1. tabulā ir norādīti programmu veidi, to realizācijas laiki, iepriekšējā izglītība un iespējas pēc programmas apgūšanas stāties augstākās izglītības iestādēs.

2.1.tab. Profesionālās izglītības programmas

Programma un iegūstamās kvalifikācijas līmenis	Iepriekšējā izglītība	Mācību ilgums (gados)	Izsniedzamais dokuments	Iespēja iestāties augstskolā
Profesionālās vidējās izglītības programma – 3. kvalifikācijas līmenis	Pamatizglītība	4	Diploms par profesionālo vidējo izglītību	Ir iespēja
	Arodizglītība (3 gadi)	2		Ir iespēja
	Vidējā izglītība	2		Ir iespēja
Arodizglītības programma – 2.kvalifikācijas līmenis	Pamatizglītība	3	Atestāts par arodizglītību	Nedod iespēju
	Pamatizglītība	2		
	Vidējā izglītība	2	Kvalifikācijas apliecība	Ir iespēja
	Vidējā izglītība	1		
Profesionālās pamatizglītības programma-1.kvalifikācijas līmenis	Pamatizglītība	1	Apliecība par profesionālo pamatizglītību	Nedod iespēju
Arodizglītības programma ar pedagoģisko korekciju – 2.kvalifikācijas līmenis	Astoņas klases	3	Atestāts par arodizglītību un apliecība par pamatizglītību	Nedod iespēju
Profesionālās pamatizglītības programma ar pedagoģisko korekciju – 1.kvalifikācijas līmenis	Astoņas klases	2	Apliecība par profesionālo pamatizglītību un apliecība par pamatizglītību	Nedod iespēju

Darba autore apraksta un analizē trīs pārmaiņu virzienus, kurus uzskata par būtiskākajiem – profesionālās izglītības iestāžu reorganizācija, optimizācija un slēgšana, profesionālās izglītības kompetences centru izveidošana un dažādu Eiropas projektu īstenošana profesionālās izglītības sistēmā. Kā primāro pārmaiņu virzienu var uzskatīt profesionālās izglītības iestāžu reorganizāciju, optimizāciju un slēgšanu, jo tas ir likumsakarīgs iznākums sakarā ar izglītojamo skaita strauju samazināšanos profesionālās izglītības iestādēs. Latvijas Republikas izglītības sistēmas shēmā (skatīt 2.pielikumu) atspoguļotas profesionālās izglītības iestāžu un uzņemto izglītojamo skaita izmaiņas laika posmā no 1991. – 2014. gadam. Ir vērojama tendence augstākminētajiem rādītājiem pakāpeniski samazināties.

Procesu veicinošie faktori:

- [Krasa dzimstības samazināšanās 20.gs. 90. gadu vidū;
- [Profesionālās izglītības iestāžu optimizācijas un reorganizācijas izraisītās sekas;
- [Nespēja elastīgi pielāgoties izmaiņām un pārmaiņām, kas saistītas ar Latvijas tautsaimniecībai svarīgāko nozaru prasībām;
- [Profesionālās izglītības prestiža mazināšanās.

Bijusī Izglītības un zinātnes ministre T.Kože savā prezentācijā 2009. gada 24. aprīlī Ministru kabineta ārkārtas sēdē norāda, ka: „Plānots slēgt profesionālās izglītības iestādes, kuru darbība ir galēji nerentabla (50 audzēkņi uz 400 vietām u.tml.). (Kože, 2009) 2009. gada sākumā jau ir slēgta Rīgas 10. arodividusskola, kā arī sagatavoti dokumenti par Apes, Kazdangas un Daugavpils Mežciema arodividusskolu slēgšanu. Līdz 2009. gada 1. septembrim ir plānota vēl 3 profesionālās izglītības iestāžu reorganizācija. Pēc pašvaldību iniciatīvas, nodot atsevišķām pašvaldībām profesionālās izglītības iestādes, kuras jau sākot ar 2009./2010. mācību gadu var apvienot „zem viena jumta” ar attiecīgā reģiona vispārizglītojošajām skolām un līdz ar to optimizēt uzturēšanas izmaksas. Pamatojoties uz Ministru kabineta 2010. gada 6. janvāra rīkojumu Nr.5 „Par Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādņem 2010.–2015. gadam”, autore secina, ka ir izvirzīts mērķis nodrošināt turpmāku profesionālās izglītības sistēmas strukturālo reformu īstenošanu, optimizējot profesionālās izglītības iestāžu skaitu un izvietojumu reģionos, kā arī, veicot to diferenciaciju, izveidot modernu, mūsdienu prasībām atbilstošu, profesionālās izglītības materiāli tehnisko nodrošinājumu, sekmēt visu veidu resursu efektīvāku izmantošanu, paaugstinot profesionālās izglītības kvalitāti un pieejamību. (Ministru kabinets, 2010) Ir paredzēts, ka notiks Profesionālās izglītības iestāžu diferenciacija:

- 1) profesionālās izglītības kompetences centrs;
- 2) profesionālās izglītības iestāde ar specializāciju;
- 3) profesionālās izglītības iestāde pamatiemaņu apgūšanai;
- 4) profesionālās izglītības iestādes filiāle;
- 5) integrēta izglītības iestāde. (Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādņu 2010. – 2015. gadam kopsavilkums, 2009)

Tagad ir 2014. gads un daļa no plāniem ir īstenoti – uzskaitītās profesionālās izglītības iestādes ir slēgtas, reorganizētas (apvienotas) 9 profesionālās izglītības iestādes, un šis process turpināsies, līdz profesionālās izglītības iestāžu optimizācijas process pilnībā būs pabeigts. Paralēli strukturālām izmaiņām mainās arī pedagoģiskais process (Laužacks, 1999).

Līdz 1991. gadam profesionālās izglītības programmas bija orientētas uz konkrētas kvalifikācijas iegūvi. Padomju laikā visās programmās obligāti bija jāiekļauj arī vidējās vispārējās izglītības saturs. Bieži vien šo mācību priekšmetu apguve bija formāla, turklāt līdz ar to samazinājās stundu skaits ar profesijas apguvi saistītajos mācību priekšmetos. Laika periodā pirms pārmaiņām profesionālās izglītības programmas Latvijā tika veidotas ar mērķi, lai izglītojamie apgūtu darbam nepieciešamās prasmes, kuras noteica, pamatojoties uz profesijas kvalifikācijas aprakstu, tādējādi liekot uzsvāru uz praktisko iemaņu attīstīšanu. Nepietiekoša uzmanība tika pievērsta profesionālās darbības un sevis pilnveidošanai nepieciešamo spēju un attieksmju attīstīšanai. Šobrīd situācija profesionālās izglītības programmu satura veidošanā ir izmainījusies. Programmu saturam ir izvirzīti citi kritēriji izglītības – profesionālā kompetence, sociālā kompetence un metodiskā kompetence, kas kopumā varētu sekmēt to prasību izpildi, ko profesionālai izglītībai izvirza tautsaimniecība un sabiedrība:

- [profesionālās prasmes un zināšanas;
- [stabilas zināšanas to zinātņu pamatos, kas saistītas ar apkārtējo vidi;
- [prasme radoši domāt, spēja pieiet darbam ar iniciatīvu;
- [spēja patstāvīgi apgūt zināšanas, saistīt mācības ar reālo situāciju,
- [spēja paaugstināt kvalifikāciju vai pārkvalificēties īsā laikā;
- [prasme strādāt kolektīvā un atbildēt par sava darba rezultātu;
- [spēja strādāt nestandarta situācijās. (Akadēmiskās izglītības centrs, 1997)

Mainoties prasībām un izglītības saturam profesionālās izglītības programmās, jāņem vērā, ka jaunu izglītības līmeni nevar sasniegt, mācot ar tradicionālajām metodēm. Lai iemācītu patstāvīgi un radoši domāt, liela vērtība jāpievērš tādām mācību metodēm, kas veicina šo iemaņu veidošanu. Profesionālās izglītības pedagogi savā darbā galvenokārt izmanto jaukta veida nodarbību organizēšanu - lekcijas, saistot tās ar praktiskiem darbiem. Tiek samazināts lekciju īpatsvars, uzsvāru liekot uz izglītojamo patstāvīgo darbu, darbu grupās, lai veicinātu aktīvai darbībai orientētu speciālistu sagatavošanu.

Lai nodrošinātu vienotas prasības kvalifikācijas piešķiršanā, uz esošo profesionālās izglītības mācību iestāžu bāzes 90. gadu vidū uzsāka veidot praktisko mācību un eksaminācijas centrus, kuros tika veikta vienota izglītojamo zināšanu un prasmju pārbaude atbilstoši kvalifikācijas prasībām. 1997. gadā darbojās 5 šādi centri – metinātāju (Rīgas 3. arodskolā), apdares darbu strādnieku (Juglas Amatniecības vidusskolā), drēbnieku (Rīgas 34. arodvidusskolā), elektriķu un metālapstrādes profesijām. Pašlaik darbojas tikai viens no šiem centriem, metinātāju mācību un eksaminācijas centrs Rīgas 3. arodskolā,

pārējie ir beiguši pastāvēt, lai gan autore par to likvidāciju nekādu informāciju neatrada. Kopš 2006. gada 1. janvāra, kad stājās spēkā Ministru kabineta 2005. gada 20. decembra noteikumi Nr.967 „Centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtība” (Centralizēto profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norises kārtība, 2005) profesionālā kvalifikācija tiek piešķirta, kārtojot centralizētos kvalifikācijas eksāmenus profesionālās izglītības iestādēs. Profesionālās kvalifikācijas eksāmenus kārtoti, lai iegūtu pirmā, otrā vai trešā līmeņa profesionālo kvalifikāciju izglītības kvalifikācijā ietvertajās profesionālās pamatizglītības, arodizglītības, profesionālās vidējās izglītības un profesionālās tālākizglītības programmās, vai, ja persona vēlas, novērtētu tās ārpus formālās izglītības sistēmas apgūto profesionālo kompetenci. Profesionālās kvalifikācijas eksāmens ir procedūra, kuras laikā atbilstoši profesijas standartam tiek pārbaudītas zināšanas, prasmes un profesionālā kompetences noteiktas profesionālās kvalifikācijas iegūšanai. Tas ir noslēdzošais posms profesionālās izglītības apguves procesā. (Profesionālās kvalifikācijas eksāmenu satura izstrādes metodika, 2007)

2.2. Profesionālās izglītības kompetences centru izveidošana

Bijušās izglītības un zinātnes ministres T.Koķes informatīvajā ziņojumā 2009. gada 24. aprīlī teikts, ka plānots uz 12 profesionālās izglītības iestāžu bāzes izveidot kompetences centrus, kuros profesionālo kvalifikāciju varēs iegūt gan skolu audzēkņi, gan pieaugušie (Koķe, 1999).

2010. gada 6. janvārī Ministru kabinetā publicētas pamatnostādnes, kuras paredz 14 profesionālās izglītības kompetences centru izveidi (ieskaitot Rīgas Tehnisko koledžu). Profesionālās izglītības kompetences centriem ir paredzēts nodrošināt kompleksu materiāli tehnisko bāzi, kas sniegs iespējas izglītojamiem iegūt profesionālo kvalifikāciju attiecīgās nozares visās pamatprofesijās. Profesionālās izglītības kompetences centri veiks arī metodiskās virsvadības un eksaminācijas centru funkcijas attiecīgajā reģionā. Šo centru materiāli tehnisko bāzi ir paredzēts izmantot citu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņu apmācībai darbam ar jaunākajām tehnoloģijām, izmantojot atbilstošus darbagaldus un iekārtas, kuras nav iespējams nodrošināt katrai izglītības iestādei, kā arī strādājošo kvalifikācijas celšanai un bezdarbnieku pārkvalifikācijai (Ministru kabinets, 2010).

Vēl pēc gada – 2011. gada 27. februārī izdoti MK noteikumi Nr.148 – Profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība (Ministru kabinets, 2011) uzsvērts, ka šai kārtībai daļa no Latvijas profesionālās izglītības

iestādēm, kas atbilda šo MK noteikumu prasībām varēja pretendēt uz Kompetences centra statusu. Bakalaura darba autore uzskata, ka beidzot profesionālajā izglītībā notiek atbalstāmi un sen nepieciešami procesi profesionālās izglītības kvalitātes un prestiža celšanai. Sākotnēji dažādos Latvijas reģionos bija paredzēti 12, tad 14 kompetences centri. 2011. gada augustā Latvijas valdība apstiprinājusi Izglītības un zinātnes ministrijas sagatavotos rīkojumu projektus par profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanu pirmajām sešām profesionālās izglītības iestādēm, kuras atbilst izvirzītajiem kritērijiem. Atbilstoši Ministru kabineta rīkojumu projektiem profesionālās izglītības kompetences centra statuss piešķirts Jelgavas Amatniecības vidusskolai, Liepājas Valsts tehnikumam, Rīgas Valsts tehnikumam, Ventspils Profesionālajai vidusskolai, Valsts Kandavas lauksaimniecības tehnikumam un Rīgas Tehniskajai koledžai, attiecīgi mainot ne tikai šo iestāžu statusu un iespējamo prestižu, bet arī pašu izglītības iestāžu nosaukumus uz:

1. Rietumzemgales profesionālās izglītības kompetences centrs „Jelgavas Amatniecības vidusskola”;
2. Profesionālās izglītības kompetences centrs „Liepājas Valsts tehnikums”;
3. Profesionālās izglītības kompetences centrs „Rīgas Valsts tehnikums”;
4. Ziemeļkurzemes Profesionālās izglītības kompetences centrs „Ventspils Profesionālā vidusskola”;
5. Profesionālās izglītības kompetences centrs „Kandavas Valsts lauksaimniecības tehnikums”;
6. Profesionālās izglītības kompetences centrs „Rīgas Tehniskā koledža” (Izglītības un zinātnes ministrija, 2012).

Pēc nepilna gada – 2012. gada 2. februārī, Valsts sekretāru sanāksmē izsludinātie Izglītības un zinātnes ministrijas sagatavotie grozījumi tiesību aktos paredz noteikt, ka no 2012. gada 1. marta tiek mainīti divu profesionālās kompetences centru – Ventspils Profesionālās vidusskolas un Jelgavas Amatniecības vidusskolas nosaukumi, tām kļūstot par Valsts tehnikumiem (Izglītības un zinātnes ministrija, 2012) – vidējā profesionālā mācību iestāde, kurā gatavo kādas tautsaimniecības nozares speciālistus.

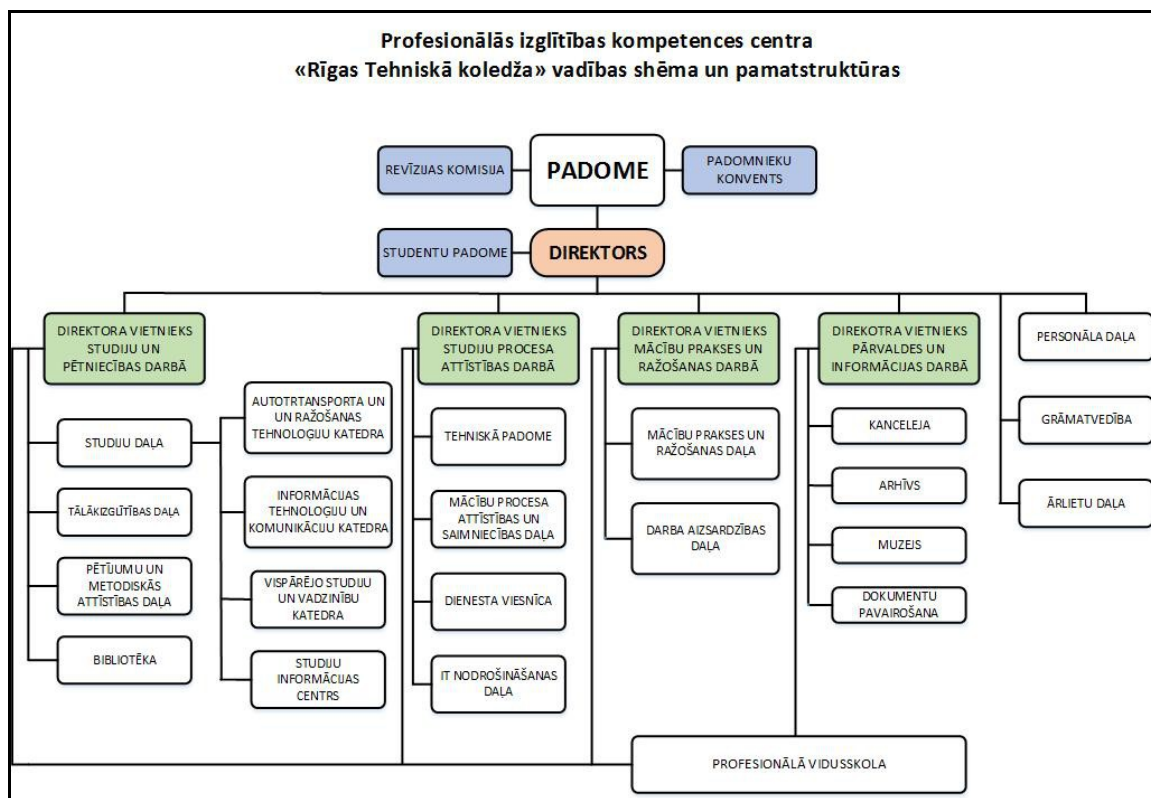
2012. gada decembrī jau ir 5 kompetences centri un Rietumzemgales profesionālās izglītības kompetences centrs „Jelgavas Amatniecības vidusskola” pārdēvēta par Jelgavas Tehnikumu ar kompetences centra statusu.

Ir pienācis 2014. gads un Nacionālās izglītības iespēju datu bāzē ir pieejama 2.2. tabulā apkopotā informācija par Profesionālās izglītības kompetences centriem (Nacionālās izglītības datu bāze,17)

2.2. tab. **Kompetences centri**

PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS KOMPETENCES CENTRI LATVIJĀ
Daugavpils Būvniecības tehnikums
Jelgavas Tehnikums
Kuldīgas Tehnoloģiju un tūrisma tehnikums
Ogres tehnikums
Priekuļu tehnikums
Profesionālās izglītības kompetences centrs "Kandavas Valsts lauksaimniecības tehnikums"
Profesionālās izglītības kompetences centrs "Liepājas Valsts tehnikums"
Profesionālās izglītības kompetences centrs "Rīgas Valsts tehnikums"
Rēzeknes tehnikums
Smiltenes tehnikums
Valmieras tehnikums
Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Rīgas Tūrisma un radošās industrijas tehnikums"
Ventspils Tehnikums

2.2. tabulā redzams, ka uz 2014. gada 27. novembri Latvijā ir izveidoti 13 profesionālās izglītības kompetences centri, lai gan autore ir saskaitījusi 14, iztrūkstošais ir Profesionālās kompetences centrs “Rīgas Tehniskā koledža”. Tas redzams izglītības iestādes mājaslapā, ka saskaņā ar Ministru kabineta rīkojumu Nr.389 no 2011. gada 1. septembra mācību iestādei piešķirts statuss Profesionālās izglītības kompetences centrs „Rīgas Tehniskā koledža” (Profesionālās izglītības kompetences centrs „Rīgas Tehniskā koledža”,18). Detalizētāk iepazīstoties ar PIKC „Rīgas Tehniskā koledža” mājaslapu un tajā esošo vadības shēmu (2.1.att.), autore nonāca pie secinājuma, ka kompetences centra vadītājs vispār nav iekļauts šai shēmā un nav skaidrs, kam viņš pakļauts un kuri darbinieki viņam pakļauti. Ja pārējos 13 Profesionālās izglītības kompetences centros vadītāji ir izglītības iestāžu direktori, tad šeit tās divas atsevišķas personas. Jautājums: kurš patiesībā vada šo kompetences centru?

2.1.att. PIKC “Rīgas Tehniskā koledža” vadības shēma

Darba autorei rodas bažas arī par to, vai atbildīgās Izglītības un zinātnes ministrijas amatpersonas ilgtermiņā spēj plānot, ja nepilna gada laikā vienai izglītības iestādei trīs reizes mainās nosaukums (Jelgavas Amatniecības vidusskola, Rietumzemgales profesionālās izglītības kompetences centrs „Jelgavas Amatniecības vidusskola”, Jelgavas Tehnikums), ja Kompetences centri nepilda savas funkcijas. Autores novērojums attiecas lielākoties tieši uz būvniecības nozares profesijām, ar kurām ir saistīta strādājot gan kā profesionālās izglītības pedagogs, gan arī kā Rīgas reģiona vecākā eksperte ESF projektā „Profesionālo mācību priekšmetu pedagogu un prakses vadītāju teorētisko zināšanu un praktisko kompetenču paaugstināšana”.

Kritiski analizējot pieejamos dokumentus rodas šaubas – ja ir kompetences centrs, tad arī tajā strādājošiem pedagogiem ir jābūt savā nozarē kompetentākajiem, lai varētu savas zināšanas un prasmes nodot gan izglītojamajiem, gan kolēģiem no citām – radniecīgām izglītības iestādēm, bet tas diemžēl nav novērojams (vismaz būvniecības nozarē). Pagaidām autore, kā vienīgo atšķirību starp kompetences centra pedagogu un vienkāršas profesionālās izglītības iestādes ar specializāciju pedagogu saskata, ka pirmajam ir 10% piemaksa pie algas par kompetenci, kuras varbūt nav, bet otram šīs piemaksas nav neatkarīgi no viņa kompetences.

Praktiski neviens no šiem centriem pašlaik nepilda MK noteikumos visas izvirzītās prasības par to, ka būtu jāizglīto, citu profesionālās izglītības iestāžu audzēkņus,

darbam ar jaunākajām tehnoloģijām, jāizstrādā profesionālās izglītības programmu saturu nozares profesijās, jānodrošina profesionālās kvalifikācijas eksāmenu norise reģiona vai valsts mērogā. Profesionālās izglītības programmu saturu joprojām izstrādā un aktualizē pašas izglītības iestādes, centralizēto kvalifikācijas eksāmenu saturu un norisi nodrošina Valsts Izglītības satura centrs.

Paralēli Profesionālās izglītības kompetences centru izveidei ir sākusies arī virzība uz duālās izglītības modeli profesionālajā izglītībā. Duālajai profesionālās izglītības sistēmai raksturīgs ir tas, ka atbildība par to tiek dalīta starp valsti un darba devējiem. Mācību vieta ir uzņēmums (galvenokārt) un profesionālās izglītības iestāde. Pēdējos gados daudz tiek diskutēts par šo profesionālās izglītības modeli, tā ieviešanas iespējām Latvijā. Mēs varam pārņemt vislabākos citu valstu modeļus, taču, ja rūpīgi neizvērtēsim, kas mums der un kāda ir mūsu pašu saimniecība, tas nedarbosies. (Reinholde, 2011)

Duālā profesionālās izglītības sistēma ir efektīvākais veids, kā tuvināt profesionālo izglītību darba tirgus vajadzībām, attiecīgi nodrošinot apmācības kvalitāti, aktualitāti un pievilcību. Ieguvēji ir gan audzēkņi, kas kļūst par kvalificētu darbinieku stabilā darbavietā, gan darba devēji, kas ilgtermiņā nodrošina uzņēmumu ar kvalificētu darbaspēku, ietaupot darbinieku rekrutēšanas izmaksas, gan valsts – efektīvākas profesionālās izglītības dēļ, kas valstij izmaksā lētāk un kas dod lielāku pienesumu tautsaimniecības attīstībā. Latvijai būtu noderīgi pārņemt pāris duālās sistēmas elementu, īpaši tos, kas veicinātu ciešāku profesionālās izglītības iestāžu sadarbību ar darba devējiem un darba devēju pasūtījuma realizēšanu profesionālajā izglītībā. Šādu sadarbību profesionālās izglītības iestādes varētu realizēt attiecībā uz mācību praksēm, uzņēmumu darbinieku kvalifikācijas celšanas iespējām. Profesionālās izglītības kompetences centri varētu tuvināties idejai par Vācijas uzņēmumu kameru apmācību centriem. Atsevišķās nozarēs/ lielos uzņēmumos būtu iespējams īstenot duālās profesionālās izglītības sistēmas pilotprojektus. Piemēram, AS „Valmieras stikla šķiedra” ir ap 800 darbinieku, tas ir augošs uzņēmums, kurš pārsvarā pieņem darbā darbiniekus bez kvalifikācijas, bet pilnībā apmāca tos uz vietas. Papildu teorētiskā apmācība izglītības iestādē šiem cilvēkiem būtu tieši laikā, lai dotu iespēju iegūt valsts atzītu diplomu par izglītības līmeni, ne tikai vērtīgu darba pieredzi. Tas arī būtu lielisks atbalsts valstij svarīgam uzņēmumam, un būtu prātīgi ieguldīti valsts līdzekļi. (Līce, 2012)

Savā blogā 2013. gadā Latvijas Amatniecības kameras prezidents Vilnis Kazāks rakstīja: „Latvijai vajadzēja 20 gadus gaidīt, lai izprastu profesionālās izglītības būtību. Vakar, 2013. gada 7. maijā premjers V.Dombrovskis uzticēja IZM ministram V.Dombrovskim atjaunot DUĀLO izglītību (Māceklis pie Meistara) Latvijā. Paldies

premjeram par izpratni! Veiksmi reformu ministram! Daudzi labākie meistari ir prom! Tagad būs daudz grūtāk, nekā vēl piecus gadus atpakaļ, bet cita ceļa nav.”

Tas Latvijā nav nekas jauns, bet labi aizmirsts vecais, jo šāds profesionālās izglītības modelis bija pazīstams gan Latvijā līdz 2.Pasaules karam, gan arī padomju laikā. (Karaša, 2014) Šim viedoklim gan nepiekrīt Izglītības un zinātnes ministrija. Par principiāli jaunu, Latvijas profesionālās izglītības reformā, uzskatāma uz darba vidi balstītas (DVB) pieejas (duālās sistēmas elementu) ieviešana ar 2013./2014. mācību gada 1. septembri. (Vārna, 2013)

Kā redzam, tad viedokļi ir atšķirīgi, bet vienojošais ir tas, ka duālā sistēma jebkurā gadījumā Latvijas profesionālās izglītības sistēmā būtu pozitīvs pavērsiens. Autore gan kā Latvijas Amatniecības kameras mestare, gan kā profesionālās izglītības pedagogs ar lielu darba pieredzi profesionālās izglītības sistēmā, piekrīt Latvijas Amatniecības kameras viedoklim par to, ka duālā sistēma Latvijā nav nekas pavisam jauns un nebijis, jo pati ar šādu apmācības modeli ir saskārusies 80. gados, strādājot Rīgas 72.rodvidusskolā. Izglītojamie trīs dienas nedēļā mācījās skolā teorētiskos mācību priekšmetus, bet divas dienas – strādāja uzņēmumā, jo izglītības iestādē mācību darbnīcu nebija. Tipisks duālās izglītības modelis un pēc šīs sistēmas strādāja daudzas profesionālās izglītības iestādes. Pēc Latvijas neatkarības iegūšanas duālās izglītības sistēmas modulis daļēji saglabājās, jo izglītojamie prasmes un iemaņas profesijā ieguva ne tikai izglītības iestāžu mācību darbnīcās, bet arī praktizējoties uzņēmumos.

Bet Latvijas valdības un bakalaura autores domas ir atšķirīgas. 2013. gada 8. jūlijā Vācijas un Latvijas valsts prezidentu vizītes laikā Valmierā izglītības un zinātnes ministrs Vjačeslavs Dombrovskis un Vācijas vēstniece Latvijā Andrea Viktorīna parakstīja nodomu deklarāciju par sadarbību profesionālās izglītības un apmācības jomā. (Galkina, 2013) Minētā Deklarācija paredz daudzveidīgu Latvijas – Vācijas sadarbību profesionālās izglītības jomā, tostarp arī trīs gadus nodrošināt konsultantu Vācijas – Baltijas Tirdzniecības un rūpniecības kamerā Rīgā duālās izglītības pilotprojektu atbalstam, sadarbības veidošanu starp Vācijas un Latvijas partneriem, mobilitātes pasākumus, kā arī mārketinga un komunikācijas aktivitātes. 2013. gadā Izglītības un zinātnes ministrija ir uzrunājusi septiņas profesionālās izglītības iestādes: Ventspils tehnikumu, Ogres Valsts tehnikumu, PIKC „Rīgas Valsts tehnikumu”, Jelgavas tehnikumu, Smiltenes Valsts tehnikumu-profesionālo vidusskolu, PIKC „Rīgas Tehniskā koledžu”, Valmieras Profesionālo vidusskolu, kuras jau tuvākajā laikā kopīgi ar saviem sadarbības partneriem labprāt ieviestu jauno profesionālās izglītības modeli – uz darba praksi balstītas mācības. Tagad atliek gaidīt no šī pilotprojekta pozitīvus rezultātus.

Autorei rodas jautājums: ja Latvijā tuvākajos gados profesionālajā izglītībā ieviesīs duālo apmācības sistēmu, kas paredz, ka izglītības iestādē apgūs tikai teorētisko mācību priekšmetu bloku, tad kāpēc jāiegulda simtiem miljonu eiro Profesionālās izglītības kompetenču centru attīstībā, jaunu iekārtu iegādei un modernu mācību darbnīcu iekārtošanai?

2.3. Dažādu Eiropas projektu īstenošana profesionālās izglītības sistēmā

2004. gada 1. maijā Latvija kļuva par pilntiesīgu Eiropas Savienības dalībvalsti, līdz ar to pavērās iespējas iesaistīties dažādu Eiropas projektu īstenošanā, kuri bakalaura darbā tiks raksturoti. Latvija kā Eiropas Savienības (ES) dalībvalsts, īstenojot ES reģionālo politiku, izmanto ES sniegto finanšu palīdzību ekonomiskajai un sociālajai attīstībai. Lielākie finanšu instrumenti, kuru ietvaros Latvija saņem finanšu palīdzību, ir ES fondi: Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF), Eiropas Sociālais fonds (ESF) un Kohēzijas fonds (KF), kuru vadību Latvijā nodrošina Finanšu ministrija. Papildus tam Latvija saņem finanšu līdzekļus arī Eiropas Kopienas iniciatīvu *Equal* un *Interreg* ietvaros, kā arī piedalās dažādās citās ES finansētās programmās. Lauksaimniecības un zivsaimniecības nozares atbalstu 2007. – 2013.g. periodā koordinē Zemkopības ministrija, administrējot Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai (ELFLA) un Eiropas Zivsaimniecības fondu (EZF) (Finanšu ministrija, 2007).

2.3.1. Eiropas sociālo fondu (ESF) projekti

Projekts „Nozaru kvalifikāciju sistēmas izveide un profesionālās izglītības pārstrukturizācija”. Projekts paredzēts kā atbalsts kompetenču un prasmju izpētei tautsaimniecības nozarēs izglītības pasūtījuma veikšanai, nozaru ekspertu padomju izveidei un to darbības nodrošināšanai, nozaru kvalifikācijas sistēmas izveidei, nozares pamatprofesiju standartu izstrādei un pilnveidei, profesionālās kvalifikācijas pamatprasību izstrādei sadarbībā ar nozaru profesionālajām organizācijām, moduļu pieejas ieviešanai profesionālās izglītības programmu izstrādē vai pilnveidē, pamatprofesiju, specialitāšu un specializācijas apguvei, t.sk. profesionālajās tālākizglītības programmās, eksaminācijas uzlabošanai un ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu, prasmju un kompetenču novērtēšanas un atzīšanas sistēmas aprobācijai (Finanšu ministrija, 2007). Projekts ir

īstenošanas procesā, ir izveidotas nozaru ekspertu padomes (NEP), kas pašlaik pārstrādā esošos un izstrādā jaunus profesiju standartus. Jau ir ieviesta ārpus formālās izglītības iegūto zināšanu, prasmju un kompetenču novērtēšana vairākās Latvijas profesionālās izglītības iestādēs. Darba autore pati šādi ir pierādījusi, caur šo projektu, savas zināšanas, prasmes un kompetenci būvniecības nozarē, sekmīgi nokārtojot kvalifikācijas eksāmenu, ieguvusi profesionālo kvalifikāciju apliecinošu izglītības dokumentu.

Seši dažādi projekti „Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu kompetences paaugstināšana”. Šie projekti sākotnēji tikuši paredzēti, kā atbalsts profesionālajā izglītībā, profesionālajā tālākizglītībā un profesionālās ievirzes izglītībā iesaistīto pedagogu un prakses vadītāju profesionālo un pedagoģisko kompetenču paaugstināšanai, izstrādājot un īstenojot kursus, sniedzot atbalstu pedagogu stažēšanās pasākumiem uzņēmumos un organizācijās, uzlabojot profesionālās izglītības pedagogu sagatavošanu, sniedzot atbalstu pedagoģiskās izglītības ieguvei un atbalstot inovatīvu risinājumu izstrādi un ieviešanu profesionālās izglītības procesā, t.sk. IKT (Informāciju un komunikāciju tehnoloģijas), e-resursu un e-mācību vides risinājumu izmantošanai mācību procesā (Finanšu ministrija, 2007). Lielākais no šiem sešiem projektiem ir Valsts izglītības satura centra īstenotais ESF projekts „Profesionālo mācību priekšmetu pedagogu un prakses vadītāju teorētisko zināšanu un praktisko kompetenču paaugstināšana”. Projekta īstenošanas periods bija no 2010. gada jūlija līdz 2013. gada 31. decembrim. Projektā tika iesaistīti 16 Latvijas tautsaimniecības nozaru profesionālās izglītības pedagogi un prakšu vadītāji kopsummā 1570, kuri projekta ietvaros apguva gan teorētiskās zināšanas svešvalodā (angļu vai vācu valoda), informācijas tehnoloģijā, nozarē, pedagoģijā, darba drošībā, uzņēmējdarbībā, gan arī profesionālās kompetences praktiskās darbības semināros un stažējoties nozares uzņēmumos Latvijā un ārzemēs. Tik plašas un mērķtiecīgas aktivitātes profesionālās izglītības pedagogu tālākizglītībā Latvijā vēl nebija piedzīvotas, varētu teikt, ka pirms šī projekta šādu aktivitāšu praktiski nav bijis. Autore pati darbojās šai projektā visā tā darbības periodā, kā Projekta aktivitāšu satura izstrādes vecākā eksperte Rīgas reģionā.

26 dažādi projekti „Atbalsts sākotnējās profesionālās izglītības programmu īstenošanas kvalitātes uzlabošanai un īstenošanai”. Šie projekti paredzēti, kā atbalsts mācību metožu un intelektuālo resursu, mācību organizāciju un mācību norises uzlabošanai, t.sk. sniedzot atbalstu mācību palīgmateriālu izstrādei, mācību materiālu, grāmatu, programmatūras un citu intelektuālo resursu iegādei, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanai mācību procesā, e-resursu un e-mācību vides risinājumu ieviešanai, informācijas tehnoloģiju lietošanas prasmju uzlabošanai, pilnveidot

profesionālās izglītības mācību priekšmetu, kursu, moduļu īstenošanu, sniedzot konsultatīvu atbalstu izglītojamiem, un, nodrošinot kvalifikācijas prasībām atbilstošu praktisko mācību un prakses īstenošanu profesionālās vidējās un arodizglītības programmās, t.sk. atbalstot mācības pie amata meistara vai uzņēmumā un veicinot amatu izglītības pieejamību. Pasākumi ātrākai integrācijai darba tirgū jauniešiem bez kvalifikācijas, sniedzot atbalstu profesionālās izglītības programmu īstenošanai, lai iegūtu kvalifikāciju viena līdz pusotra gada laikā. Izglītības apguves pasākumi un sagatavošanas integrācijas darba tirgū no ieslodzījuma atbrīvotām personām (Finanšu ministrija, 2007).

Ļoti pozitīvi vērtējami projekti, kuru ietvaros profesionālās izglītības pedagogi ir izstrādājuši ļoti daudz jaunu mācību materiālu, aktualizējuši izglītības programmas. Izglītības iestāžu pedagogiem ir bijusi iespēja praktizēties nozares uzņēmumos, kā arī pie amata meistariem.

2.3.2. Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) projekti

Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanai atbalsts profesionālās izglītības iestāžu ēku, būvju un telpu rekonstrukcijai, renovācijai, jaunu ēku būvniecībai un citiem būvniecības darbiem, tai skaitā esošo būvju vai to daļu nojaukšanai) profesionālās izglītības iestādes ēku un dienesta viesnīcu kompleksa ietvaros, iekārtu, aprīkojuma un tehnoloģiju nodrošināšanai (iegādei), tajā skaitā profesionālo izglītības programmu īstenošanai nepieciešamo informācijas tehnoloģiju nodrošināšanai, lai modernizētu profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmu īstenošanu šādās prioritārās izglītības tematiskajās jomās vai programmu grupās: mehānika un metālapstrāde; enerģētika; elektronika un automātika; ķīmijas tehnoloģijas un biotehnoloģija; mašīnzinības; pārtikas ražošanas tehnoloģijas un izstrādājumu izgatavošana; tekstiliju ražošanas tehnoloģijas un izstrādājumu izgatavošana; kokapstrādes tehnoloģijas un izstrādājumu izgatavošana; poligrāfijas ražošanas tehnoloģijas un izstrādājumu izgatavošana; būvniecība un civilā celtniecība; lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība; veterinārija; individuālie pakalpojumi (tūrisma un atpūtas organizācija vai viesnīcu un restorānu serviss); mākslas (radošās industrijas), kā arī bibliotēku, dabas zinātņu kabinetu modernizācijai un izglītības iestāžu pielāgošanai personām ar funkcionāliem traucējumiem. Projekta īstenošanai kopumā paredzēti apmēram 160 000 000 Euro.

Valstiski nozīmīgs pasākums, jo beidzot notiks profesionālās izglītības iestāžu sakārtošana gan vizuāli, gan saturiski, gan materiāli. Bet arī šeit autorei rodas jautājumi,

vai plānojot šos finansu līdzekļus, valsts struktūras nerīkojas pārsteidzīgi. Viens piemērs. 2009. gada 20. martā, Izglītības un zinātnes ministrijā (IZM) notikušajā Profesionālās izglītības un nodarbinātības trīspusējās sadarbības apakšpadomes (PINTSA) ārkārtas sēdē konceptuāli tika atbalstītas tās profesionālās izglītības iestādes, kuras varēs pretendēt uz finansējuma saņemšanu Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) aktivitātē „Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanā”. Rīgas plānošanas reģionā: Rīgas Valsts tehnikums, Rīgas Būvamatniecības vidusskola, Rīgas Stila un modes profesionālā vidusskola, Rīgas Tūrisma un tirdzniecības skola, Rīgas Pārdaugavas profesionālā vidusskola, Rīgas Pārtikas ražotāju vidusskola, Rīgas Amatniecības vidusskola, Valsts Kandavas lauksaimniecības tehnikums, Ogres Profesionālā vidusskola, Bulduru dārzkopības vidusskola, Ogres Amatniecības vidusskola, Ogres Meža tehnikums, Jūrmalas Profesionālā vidusskola, Rīgas Dizaina un mākslas vidusskola, Rīgas 13. arodvidusskola, Rīgas Dzelzceļnieku skola, Rīgas 3. arodskola, Mālpils Profesionālā vidusskola, J. Rozentāla mākslas vidusskola. (Izglītības un Zinātnes ministrija, 20.03.2009)

Rīkojuma projekts „Par Rīgas 13. arodvidusskolas, Rīgas Būvamatniecības vidusskolas un Rīgas Jūras transporta profesionālās vidusskolas reorganizāciju” saskaņā ar Profesionālās izglītības likuma 14. panta pirmo daļu un Valsts pārvaldes iekārtas likuma 15. panta trešās daļas 1. punktu un paredz ar 2009. gada 15. oktobri reorganizēt ministrijas padotībā esošās valsts izglītības iestādes – Rīgas 13. arodvidusskolu, Rīgas Būvamatniecības vidusskolu un Rīgas Jūras transporta profesionālo vidusskolu, uz Rīgas Būvamatniecības vidusskolas bāzes izveidojot jaunu izglītības iestādi – Rīgas Būvniecības vidusskolu. (Par Rīgas 13. arodvidusskolas, Rīgas Būvamatniecības vidusskolas un Rīgas Jūras transporta profesionālās vidusskolas reorganizāciju un Rīgas Būvniecības vidusskolas izveidi, 28.07.2009) No iepriekš lasītā var secināt, ka Izglītības un Zinātnes ministrija nedomā ilgtermiņā, ja tikai četrus mēnešus amplitūdā vispirms atbalsta Rīgas 13. arodvidusskolas kandidatūru uz finansējuma saņemšanu Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) aktivitātē „Mācību aprīkojuma modernizācija un infrastruktūras uzlabošana profesionālās izglītības programmu īstenošanā”, bet jau pēc četriem mēnešiem izdod rīkojumu par Rīgas 13. arodvidusskolas reorganizāciju, kas nozīmēja skolas un kopmītņu ēkas atstāšanu, izglītojamo un pedagogu pārcelšanu uz Rīgas Būvamatniecības vidusskolas telpām Kr. Valdemāra ielā 163, kur nebija kopmītņu un pietiekama apjoma praktisko mācību darbnīcu. Šādu piemēru diemžēl ir ļoti daudz un tāpēc atkal rodas jautājums, vai Izglītības un Zinātnes ministrijai ir skatījums ilgtermiņā, kā sakārtot profesionālo izglītību racionāli.

3. PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS PĀRMAIŅU EMPĪRISKĀ IZPĒTE

3.1. Pētījuma metodoloģija un pētījuma bāze

Pētījumi ir pedagoģijas kā zinātnes neatņemama sastāvdaļa. Kā zinātne tā attīstās, veidojas jaunas idejas, mainās sabiedrības prasības, notiek izmaiņas mācību procesā, mācību formās, mācību saturā. Pedagoģijas pētniecībā izmanto trīs veidu metodes – vispār teorētiskās pētīšanas metodes, empīriskās metodes un matemātiskās metodes. Katrai metodei ir noteikta sava darbība. Pie visvairāk izplatītajām empīriskajām metodēm, ko izmanto pedagoģiskās pieredzes izpētē, pieder: novērošana, pārrunas, anketēšana, intervija, nepabeigto teikumu metode un dokumentu izpēte u.c. Lai ienestu kaut ko jaunu, tā nepieciešamību vispirms vajag pierādīt. Tas ir pirmais iemesls, kāpēc tiek veikti pedagoģiskie pētījumi (Albrehta, 1998).

Pētījuma „Profesionālās izglītības pārmaiņas 1991-2014” mērķis ir iegūt pēc iespējas plašāku Latvijas iedzīvotāju ieskatu par profesionālās izglītības kvalitāti, nepieciešamību un pārmaiņām nozarēs. Lai aptvertu maksimāli lielāku mērķgrupas kopumu, tika veikta anketēšana, ar kuras palīdzību tika iegūts personu viedoklis, kas pašlaik studē, ir absolvējis vai strādā kā mācībspēks kādā Latvijas profesionālās izglītības iestādē. Anketēšana tika iedalīta trīs kategorijās, lai, pēc attiecīgiem faktoriem, uzlabotu datu kvalitāti. Attiecīgi, lai būtu skaidrs, kas katrā konkrētajā grupā ir aktuāls un kam jāpievērš pastiprināta uzmanība:

1. izglītojamo aptaujas
2. absolventu aptaujas
3. pedagoģu aptaujas

Pēc šo trīs grupu izdalīšanas – pārējie jautājumi un atbildes uz tiem tiks analizētas korelācijā ar trim pētniecības grupām. Pētījuma empīriskā daļa balstīta uz 169 respondentu atbildēm aptaujās (skat. 3., 4. un 5. pielikumu) „Profesionālās izglītības iestāžu pedagogiem”, „Profesionālās izglītības iestāžu absolventiem” un „Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem”. Anketas tika izstrādātas portālā www.visidati.lv un izsūtītas profesionālo izglītības iestāžu tīklam – personālam, skolu metodiķēm, bija pieejamas sociālo mediju portālos www.draugiem.lv un www.facebook.com, kā arī tika individuāli izsūtītas pašas autore bijušajiem audzēkņiem, lūdzot respondentus elektroniski atbildēt uz 9-10 jautājumiem. Sākotnēji tika noliktas, ka minimālais respondentu skaits katrā sadaļā

būs vismaz 50, jo tādā veidā tiks nodrošināts nepieciešamais viedokļu skaits un uzskatāmi tiks parādīts, kaut minimāli, bet aktuālākās nozares. Portāls www.draugiem.lv tika izvēlēts, jo tieši šajā portālā reģistrēto lietotāju skaits ir aptuveni 952000.

Gala rezultātā aptaujā piedalījās 89 audzēkņi, 50 pedagogi un 30 absolventi, kas pēdējo grupu padara par riska grupu, jo nav sasniegts pētījumā noteiktais minimums. Atbildes uz visiem jautājumiem tiks attēlotas pielikumā arī grafiski, tādējādi nodrošinot pētījuma rezultātu vizuālo uztveršanu, uzsverot, ka pētījuma praktiskās nodaļas galvenā pētniecības metode ir tieši aptauja.

Lai gan aptaujas būtība nebija izdalīt vecumu, dzimumu un nozari, bet, iespējams, autores mūžilgā darbošanās Būvniecības jomā ir ietekmējusi anketu aizpildījušās personas, jo anketas visupirms tika izplatītas attiecīgajā nozarē, jo kontakti bija daudz tuvāki, kā, piemēram, citu nozaru skolās. Kontakti veidojušies, pārstāvot skolas dažādās skolu un ar profesijām saistītās izstādēs, konkursos kā Latvijā, tā starptautiskajā vidē, tādējādi veidojot kontaktus, sākotnēji – būvniecības nozarē, bet ar laiku, attīstot dažādus projektus kontaktpersonu skaits palielinājās.

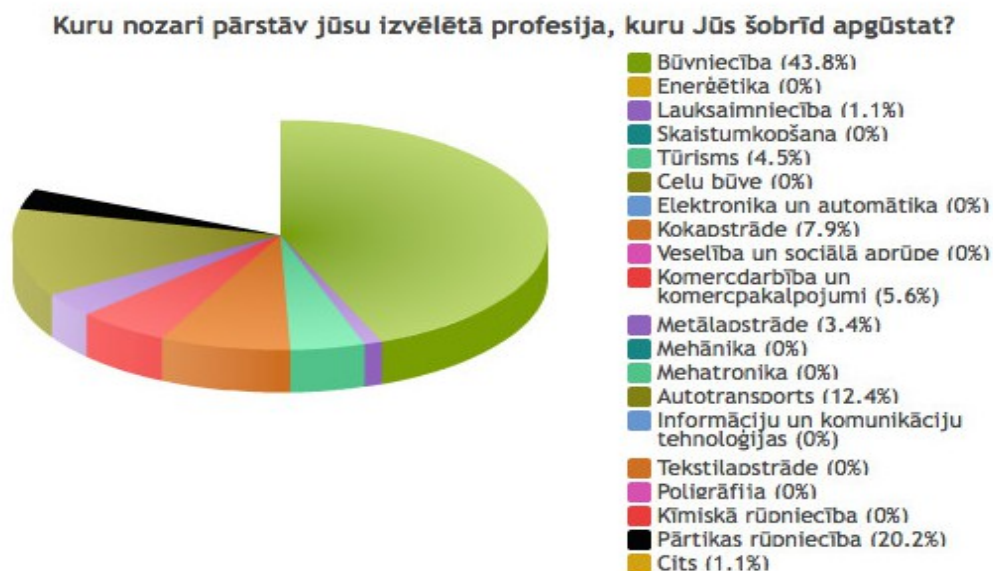
Anketēšana par labāko metodi ir atzīta, jo maksimāli tiek iegūta objektīva informācija. Jautājumi tika izstrādāti, lai maksimāli objektīvi spriestu par datiem, par kvalitāti un atbilstību likumam, lai pētījuma rezultātā būtu iespējams izstrādāt secinājumus un noteikt faktorus, kuriem būtu nākotnē jāpievērš īpaša uzmanība. Pirmie atlases jautājumi katrai aptaujāto grupai bija identiski – demogrāfiskie jautājumi par respondentu vecumu, dzimumu, dzīves vietu, izglītības līmeni, tautību.

Pētījuma metodoloģija. Empīriskajā pētījumā tika izmantotas divas pētniecības metodes – aptauja un datu matemātiskā apstrāde. Kvantitatīvajā pētījumā – aptaujā piedalījās 169 respondenti vecumā no 16 līdz 70 gadiem un tās mērķis bija noskaidrot ar profesionālo izglītību saistīto personu viedokli par pārmaiņām profesionālajā izglītībā, mācību kvalitāti, darba vietas kvalitāti, satura kvalitāti. Tādējādi empīriskā pētījuma būtība bija atbildēt uz pētījuma jautājumu: kā pārmaiņas, kas notikušas profesionālajā izglītībā Latvijā, ietekmējušas profesionālās izglītības absolventus, studentus un pedagogus?

3.2 Pētījuma rezultātu analīze

Izglītojamo aptaujas. Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem paredzēto anketu aizpildīja 89 respondenti, no kuriem 66 vīriešu dzimuma un 23 sieviešu vecumā no 16 līdz 28 gadiem. Vidējais respondentu vecums 18.6 gadi. 15 respondenti pārstāv Rīgas Celtniecības koledžu, 10 Smiltenes tehnikumu, 9 Mālpils profesionālo vidusskolu, 7

Priekuļu tehnikumu, 7 Valmieras tehnikumu, 6 Aizkraukles arodvidusskolu un Ērgļu arodvidusskolu un citas Latvijas skolas. Procentuāli pārstāvēt 65,2% Vidzemes reģionu, 21.3% Rīgu, 10.1% Kurzemi un Latgali 3.4%, no Zemgales reģionu nepārstāvēja neviens respondents, bet tas varētu būt skaidrojams ar faktu, ka Zemgales reģionā ir mazāk profesionālās izglītības apgūšanas vietu.

3.1.att. Profesiju apguves rādītājs

Uz jautājumu: Kuru nozari pārstāv jūsu izvēlēta profesija, kuru Jūs šobrīd apgūstat? 43% respondentu norādīja – būvniecība, 20% - pārtikas rūpniecību, 12,4% autotransportu, 7.9% - kokapstrādi. Atceroties izstādi „Skola 2014” – kā nākamās visvairāk interesējošās profesijas vai izglītības programmas no aptaujātajiem jauniešiem norādījuši darbu mašīnbūvē inženiera, autoelektriķa, metālapstrādātāja (virpotāja, metinātāja), tehniķa, automehāniķa, mehatroniķa, programmvadību darbgaldu speciālista, tehnologa profesijās. Par darbu nozares profesijās interesējas ne tikai jaunieši, bet arī jaunieta, kuru pamatintereses saistītas ar inženierzinātnēm, tehnoloģijām un automobiļu būvi. Aptaujā tika noskaidrots, ka vidējais novērtējums (no 7) nozares atbilstībai tam, ko māca attiecīgajās profesionālajās izglītības iestādēs ir 6,49! To varētu vērtēt kā izcilu rezultātu. Pati mācību kvalitāte iedalīta kategorijās – pasniedzēju uzstāšanās, uz ko 57.3% respondentu atbildējuši, ka tā ir laba, 39.3% - ļoti laba, 3.4% vidēja. Pasniedzēju sagatavotās prezentācijas – 30.3% ļoti labi, 64% labi, 5,6% - vidēji. Arī novērtējums izdales materiāliem un praktiskajām nodarbībām par 1-2% ir tāds pats, savukārt vērtējums par semināriem – 23.6% ļoti labi, 50.6% labi, 25.8% vidēji.

Par to, kad sākuši respondenti apgūt arodu – 76 respondentu norāda, ka pēc 9. klases, 11 respondenti – pēc 12. klases, jo šo profesiju piedāvā Latvijā apgūt vienīgi pēc

vidējās izglītības iegūšanas. 6 respondenti uzsāka mācības arodskolā pēc 12. klases un 4 pēc 9. klases, jo šo profesiju var iegūt Latvijā tikai šajā gadījumā.

Uz jautājumu – vai pēc mācību beigšanas uzsāks darbu savā nozarē? 42.7% respondentu uzsāka vai uzsāks darbu savā profesijā mācību laikā, tikai 5,6% respondentu par to nav domājuši un 1.1% - nestrādās profesijā kamēr to apgūs mācību iestādē. 79,8% respondentu uzskata, ka atrast darbu profesijā ir pietiekami vienkārši. Neviens no respondentiem nav norādījis, ka nekad nestrādāšot nozarē un 74.2% respondentu uzskata, ka viņu profesija nav reta.

3.2.att. Izglītības iestādes atrašanās Latvijas reģionos

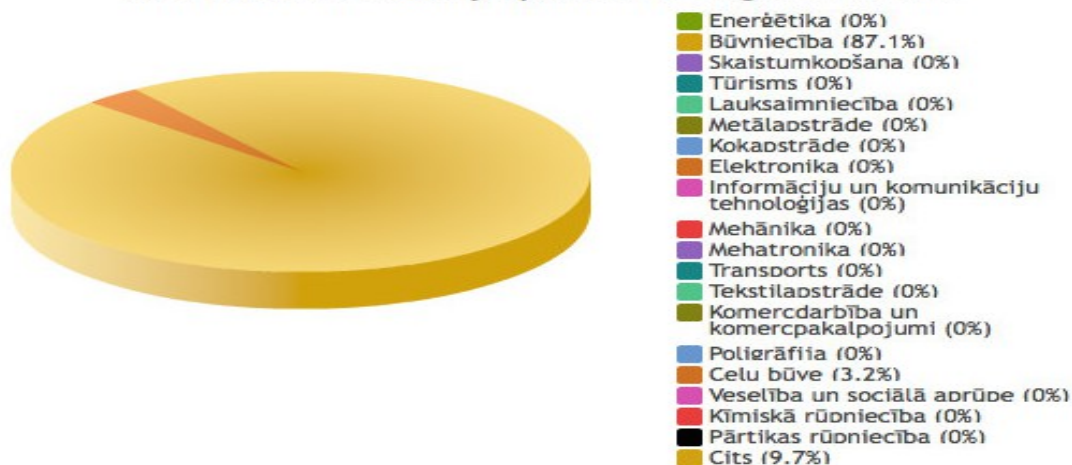
Vai dzīvesvieta ir izšķiroša skolas/ profesijas izvēlē? 52.8% norāda, ka nē, tas nekādā gadījumā neietekmē vēlmi apgūt attiecīgo profesiju, 7.9% mācību iestādes izvēlē noteicošais bija dzīvesvietas faktors.

Anketā audzēkņiem bija iespējams aprakstīt savas nozares ekspertu, kurš viņu skolā ir atstājis vislielāko iespaidu. Iespējams, jautājums nebija līdz galam pareizi noformulēts, un datus par respondentu atbildēm ir iespējams klasificēt divos galvenos virzienos – 1) katram individuāli ir kāds tuvāks un mīļāks pasniedzējs, 2) 90% no respondentiem norāda, ka visvairāk ir ietekmējies tieši no praktisko mācību, prakses vai kāda aroda mācību skolotāja, jo tieši prasmes ir tas, ko viņi vēlas vairāk iegūt šajā mācību iestādē, nevienā no atbildēm nefigurē mācību spēki, kas palīdz apgūt vispārizglītojošo programmu. Pēc mācību beigšanas 59.1% audzēkņu domā strādāt Latvijā, 29.2% kādā no Eiropas Savienības valstīm, 5.7% nav domājuši, kur vēlas strādāt, 3.6% Baltijā, 2.9% ārpus Eiropas. Šis ir labs rādītājs, ka nozares jaunie profesionāļi plāno savu dzīvi un darbību Latvijā. Un kad viņiem jāatbild uz jautājumu: ja tev būtu izvēle, vai ietu vēlreiz apgūt šo

profesiju? 65 respondenti atbildēja pozitīvi, 16 – varbūt, 8 – nē. Vidusskolas galvenais uzdevums ir sagatavot jaunieši studijām augstskolā. Arī pēc profesionālo skolu četrgadīgās programmas, kuras ietvaros apgūst profesiju, var stāties augstskolā. Dažkārt iepriekšējā profesionālā izglītība ir daudz labāks pamats izvēlētajai studiju programmai un ļauj labāk iesaistīties darba tirgū nekā studijas, kas uzsāktas pēc vidusskolas (tas vairāk attiecas uz tehniskajām specialitātēm, kuru pamatā ir matemātikas un fizikas priekšmets un studijām Rīgas Tehniskajā universitātē). Profesionālajās skolās vispārīzglītojošo mācību priekšmetu ir mazāk un vidusskolas mācību saturs tiek apgūts mazākā stundu daudzumā nekā parastajā vidusskolā un likumsakarīgi, ka centralizētajos eksāmenos vērtējumi profesionālo skolu izglītojamiem mēdz būt caurmērā zemāki.

Absolventu aptaujas. Profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem paredzēto anketu aizpildīja 31 respondents, no kuriem 25 vīriešu dzimuma un 6 sieviešu vecumā no 21 līdz 56 gadiem. Vidējais respondentu vecums 29.9 gadi. Absolvētās skolas – Rīgas Būvniecības vidusskola, Rīgas Būvamatniecības vidusskola, Juglas Amatniecības vidusskola, Rīgas Celtniecības koledža, Rīgas Celtniecības tehnikums, Liepājas Valsts tehnikums, Jelgavas tehniskais licejs, Jelgavas amatniecības vidusskola u.c. Respondenti absolvējuši savas mācību iestādes no 1975. gada līdz 2014. gadam 87.1% norāda nozari kā būvniecība, 9,7% - cits (šūšanas pakalpojumi, biroja administrācija, friziere), 3.2% ceļu būve. Vai absolventi strādā nozarē? 45,2% strādā nozarē, 25,8% nestrādā, 12,9% nestrādā nozarē, jo pēc tās nav pieprasījuma, un 16.1% norāda, ka iemesls ir cits – 1) esmu strādājusi, bet nestrādāju, jo ieguvu arodslimību, 2) strādā nozarē kā piepelnišanās metode, 3) ir strādājis, bet nomainījis amatu, 4) nestrādā nozarē, jo ir pārāk mazs atalgojums. Darbaspēks ir viens no ražošanas faktoriem. Ja Latvijas iedzīvotāji, kuri strādā vai potenciāli var tikt nodarbināti Latvijā, pārceļas uz dzīvi ārvalstīs, tas samazina darbaspēka piedāvājumu iekšzemē. Tādējādi samazinās arī preču un pakalpojumu apjoms, ko varētu saražot, ja šie cilvēki paliktu Latvijā. Samazinās mūsu ekonomiskās attīstības iespējas.

Kurā nozarē Jūs absolvējāt profesionālās izglītības iestādi?

3.3.att. Nozares izvēle

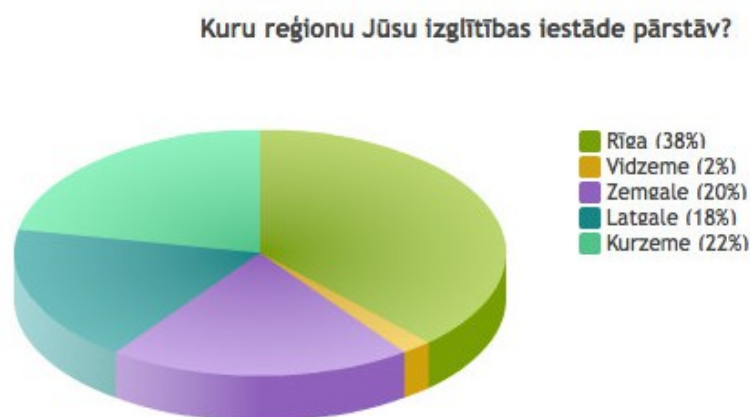
Respondenti uz jautājumi: Vai Jūs turpinājat mācības kādā no augstākās izglītības iestādēm? 54,8% norāda, ka neturpināja, 19,4% - domā kādreiz uzsākt studijas, 9,7% turpināja mācības Latvijas Universitātē, 3,2% Rīgas Tehniskajā universitātē, 3,2% neturpināja studijas, jo nebija budžeta vietu, 9,7% turpināja studijas Rīgas Celtniecības koledžā un Latvijas Lauksaimniecības universitātē. Par mācību līmeni mācību iestādē – no 7 punktiem – 6,29, norāda, ka pēc mācībām zināšanu līmenis bija pietiekams, lai uzsāktu patstāvīgu darba karjeru.

Absolventi uzskata, ka Latvijas darba tirgum šobrīd ir nepieciešami visu nozaru un arodu speciālisti. Īpaši celtniecības jomā, jo šobrīd ļoti daudz profesionāļu strādā ārpus Latvijas – mazā atalgojuma dēļ. Absolventi norāda, ka ir tādi amati, kuru specialitāti vairs nevar apgūt, un, ka moderni ir kļuvis zināt visu par un ap IT lietām. Pats galvenais, kas jāmaks jaunajiem censoņiem, lai viņu kvalitāte būtu arodam un ES normām atbilstīga – ir jābūt atbildīgiem par savu darbu un novērtētiem no Latvijas puses ar attiecīgu diplomu karjeras iespējām. Daudzi no absolventiem norāda, ka vairs neeksistē tā skola, kuru pabeiguši un par labākajām alternatīvām min citas profesionālās izglītības iestādes Latvijā.

3.4.att. Mācību kvalitāte izglītības iestādē

Pedagogu/mācībspēku aptaujas. Profesionālās izglītības iestāžu pedagogiem paredzēto anketu aizpildīja 50 respondenti, no kuriem 17 vīriešu dzimuma un 33 sieviešu vecumā no 29 līdz 70 gadiem. Vidējais respondentu vecums 47.3 gadi. Pārstāvētās mācību iestādes – Rīgas Celtniecības koledža, Daugavpils Būvniecības tehnikums, Liepājas Valsts tehnikums, Zaļenieku komerciālā un amatniecības vidusskola, RSU Sarkanā Krusta medicīnas koledža u.c., darba stāžs – 2 līdz 38 gadi. Procentuāli pārstāvētie Latvijas reģioni:

3.5.att. Pedagogi Latvijas reģionos

Uz jautājumu: „Vai Jūsu izglītības iestādi pēdējos gados ir skārušas pārmaiņas – reorganizācija, ja jā, tad pozitīvi/negatīvi, īsi aprakstiet situāciju” respondenti sniedza dažādas atbildes, no kurām dominēja – „Jā, mana iepriekšējā izglītības iestāde ir likvidēta”;

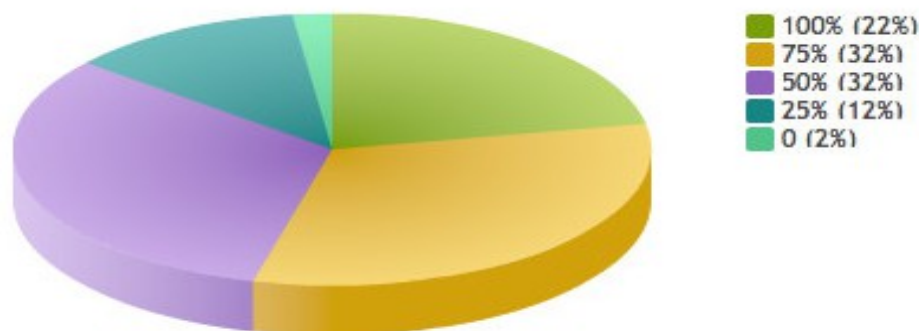
„Nav skārusi”; „Ir skārusi, bet nav redzamas pozitīvas pārmaiņas”, „Mainījies mācību plāns, programmas, mācību procesu cenšoties pieskaņot darba devēju prasībām. Par ERAF līdzekļiem pilnveidota, uzlabota mācību bāze”; „Pārmaiņas ir pozitīvas – iegūts PIKC statuss, paaugstinājies izglītojamo profesionālo zināšanu un prasmju līmenis, izglītojamie ar labiem sasniegumiem/rezultātiem piedalās dažādos konkursos, t.sk. starptautiskos, kā arī profesionālās meistarības konkursos, iegūstot godalgotas vietas”, „Tika apvienotas 6 izglītības iestādes Latgales reģionā izveidojot Austrumlatgales Profesionālo vidusskolu, kura no š.g. 1. septembra kļuva par profesionālās izglītības kompetenču centru "Rēzeknes tehnikums". Pārmaiņas uzskatu par pozitīvām, gan pedagoģiskā darba organizācijā, gan materiāli tehnisko līdzekļu izmantošanā!"; „Ir skārušas. Apvienota pamatskola ar arodskolu. Sevišķu izmaiņu nav.”

Ko pedagogi darītu, ja viņiem būtu iespēja veikt reformu profesionālās izglītības jomā, kādas prioritātes viņiem būtu? Uz ko vairums respondentu norāda, ka ir jāceļ profesionālās izglītības prestižs Latvijā, protams, tiek minēts profesionālās izglītības pedagogu algu paaugstināšana, tādējādi piesaistot jaunus un perspektīvus pedagogus. Respondenti nosauc arī šādas atbildes: „attīstīt pedagogu kvalitāti”, „Pēc 9.klases beigšanas vairāk bērnus novirzīt apgūt amatu un vidējo izglītību vienlaicīgi”, „Pirmkārt, valsts līmenī celt profesionālās izglītības prestižu. Audzēkņu sadalījums pēc pamatizglītības iegūšanas starp vidusskolu un profesionālajām skolām 60: 40, par labu profesionālajām skolām. Grupā min audzēkņu skaits jāsamazina, vismaz uz 15, jo pie 20 audz. grupā praktiskā apmācība normāli nav iespējama”.

Par efektīvu metodisko darbu atzīta – jaunu mācību materiālu sagatavošana un esošo aktualizācija, apgūt jaunākās tehnoloģijas, vienotu prasību izstrādāšana, sadarbība starp visiem skolotājiem, pieredzes nodošana, pienākumu sadale, jaunu mācību līdzekļu izstrāde, radīt reālu un izpildāmu prakses un teoriju līdzsvaru. Uzsvars ir „to veic speciālistu darba grupas centralizēti IZM VISC pakļautībā visu profesiju mācīšanai, nevis katrs pedagogs atsevišķi”. Bet galvenais, ka, neskatoties uz vienotu sistēmu, un vienotu virzienu, galvenais metodiskais darbs ir darbs ar izglītojamo, tāds metodiskais darbs ir labs, kas spēj veidot atgriezenisko saiti starp pasniedzēju un izglītojamo.

Vai skolas administrācijas attieksme un atbalsts ir pietiekams pedagogu pilnveidei? 65% respondentu atklāj, ka pedagogiem tiek izskaidrotas iespējas pilnībā, 30% - labi, 4% - drīzāk slikti, 2% - pedagogu nav atbalsta pilnveidei.

**Kāda ir skolas administrācijas attieksme/ atbalsts pedagogu pilnveidei?
Mācību iestāde pati organizē kursus**

3.6.att. Mācību iestādes iesaistīšanāsursos pedagogu pilnveidei

Vai pedagogs/izglītības iestāde ir aktīvi pasākumu organizatori/dalībnieki dažādos profesionālos pasākumos un kā tas ietekmē pedagogu profesionalitāti? Respondenti atbildēja, ja pedagogs pats ir ieinteresēts, tad mācību iestāde parasti to atbalsta. „Droši jau pedagogs lielāko daļu ir kāda pasākuma organizators un atbalstītājs, jo par to viņš naudu nesaņem, bet veic visu uz savu iniciatīvu, bet, protams, ja izglītības iestāde atbalsta viņu, tad var viss labāk organizēties.”

7.att. Profesionālās izglītības kvalitāte

Vairākums respondentu saista profesionālās izglītības kvalitāti ar jauniešu vēlmi apgūt kādu konkrētu arodu, jo, ja konkrētā izglītības iestādē ir zema izglītības kvalitāte arī izglītojamo skaits sarūk.

NOBEIGUMS

Izvērtējot analizēto literatūru un normatīvos aktus, var secināt, ka visradikālākās pārmaiņas profesionālajā izglītībā sākušās pēc 2004. gada 1. maija, kad Latvijas Republika iekļāvās Eiropas Savienībā. Tie ir dažādi Eiropas Sociālo fondu projekti, kuri tika un tiek joprojām īstenoti, gan profesionālās izglītības pedagogu kompetenču paaugstināšanai, gan jaunu mācību materiālu izveidei un programmu aktualizācijai, gan audzēkņu profesionālo prasmju attīstīšanai dažādu tautsaimniecības nozaru uzņēmumos.

Profesionālā izglītība Latvijā joprojām prestiža ziņā joprojām atpaliek no vispārējās izglītības.

Likumsakarīgs iznākums izglītojamo samazinājumam ir profesionālo izglītības iestāžu optimizācija. Ne visas pārmaiņas var raksturot kā pozitīvas un pārdomātas, piemēram, profesionālās izglītības kompetences centru izveide. Bakalaura darba autore uzskata, ka izglītības politikas plānojumam jābūt tālredzīgam, mērķtiecīgam un aktuālam ne tikai šodien, bet arī ilgtermiņā, jo strukturālās reformas ietekmē pedagogisko praksi profesionālās izglītības iestādēs.

Autore uzskata, ka pētījuma mērķis – izpētīt, kādas pārmaiņas notikušas profesionālajā izglītībā Latvijā laikā no 1991. līdz 2014. gadam – ir sasniegts, jo galvenās pārmaiņas profesionālajā izglītībā šai laika posmā ir noskaidrotas un analizētas, balstoties uz izmantotajiem informācijas avotiem un autores personīgo pieredzi, un tās ir: profesionālās izglītības iestāžu reorganizācija, optimizācija un slēgšana, profesionālās izglītības kompetences centru izveidošana, dažādu Eiropas projektu īstenošana profesionālās izglītības sistēmā. Pārmaiņas, kas notikušas, ir noteikti ietekmējušas izglītības procesu, pedagogus, izglītojamos un profesionālās izglītības sistēmu kopumā gan pozitīvā, gan arī negatīvā virzienā.

Tika veikta profesionālās izglītības pārmaiņu empīriskā izpēte, lai noskaidrotu kā notiekošās pārmaiņas vērtē pedagogi, izglītojamie un absolventi. Pārsvarā pārmaiņas tiek raksturotas pozitīvi: mainījies mācību plāns, programmas, mācību procesu cenšoties pieskaņot darba devēju prasībām, par ERAF līdzekļiem pilnveidota, uzlabota mācību bāze, iegūts PIKC statuss, paaugstinājies izglītojamo profesionālo zināšanu un prasmju līmenis, izglītojamie ar labiem sasniegumiem/rezultātiem piedalās dažādos konkursos, t.sk. starptautiskos, kā arī profesionālās meistarības konkursos, iegūstot godalgotas vietas, bijusi iespēja paaugstināt savu kvalifikāciju.

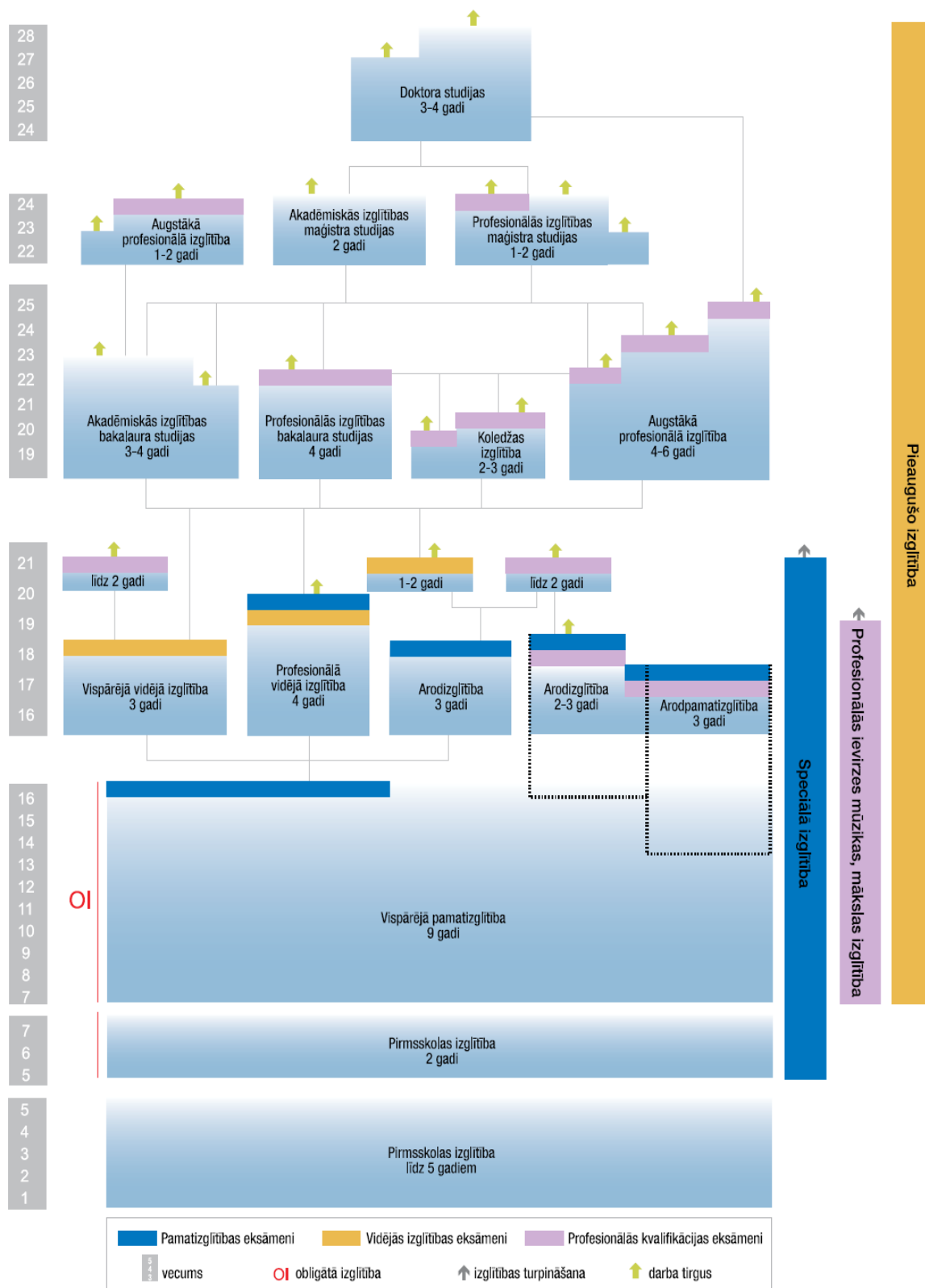
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN INFORMĀCIJAS AVOTU SARAKSTS

1. **Alberhta, Dz.** Pētīšanas metodes pedagoģijā. Rīga: Mācību grāmata, 1998
2. **Akadēmiskās izglītības centrs.** *Profesionālās izglītības sistēmas reforma.* http://www.aic.lv/ENIC/lat/lno/prof_1997/9.htm [skatīts 01.11.2014]
3. **Augstākā Padome.** *Latvijas Republikas izglītības sistēma.* <http://www.likumi.lv/doc.php?id=67960> [skatīts 12.12.2014]
4. **Balodis, O.** *Profesionālā izglītība kļūst pievilcīgāka, 2011.* http://izm.izm.gov.lv/upload_file/Strukturfondi/IK_nr3-334_publicacija.pdf [skatīts 05.12.2014]
5. **Barānova, D.** *Ekonomikas attīstības paātrināšanas iespējas Latvijā.* LU Raksti. Ekonomika. 2004. <http://www.lu.lv/materiali/apgads/raksti/671.pdf> [skatīts 11.11.20]
6. **Finanšu Ministrija.** *2007.-2013.gada plānošanas perioda ES fondu (ESF, ERAF un KF) aktivitātes un projekti.* <http://www.esfondi.lv/activities.php?id=867> [skatīts 12.11.2014]
7. **Galkina, I.** *Duālā izglītība: izpratne, sadarbība, atbalsts.* <http://www.la.lv/duala-izglitiba-izpratne-sadarbiba-atbalsts%E2%80%A9/> [skatīts 21.12.2014]
8. **Reformu partija.** *Izglītības reformu programma.* 2012. <http://reformupartija.lv/izglitibas-reformu-programma/> [skatīts 13.12.2014]
9. **Izglītības un zinātnes ministrija.** *Sešām profesionālās izglītības iestādēm piešķirts profesionālās izglītības kompetences centra statuss.* <http://izm.izm.gov.lv/aktualitates/informacija-medijiem/7780.html> [skatīts 9.11.2014]
10. **Izglītības un zinātnes ministrija.** *IZM padotības 36 profesionālās izglītības iestādes un 2 valsts sabiedrības ar ierobežotu atbildību uz 12.09.2012.* http://izm.izm.gov.lv/upload_file/izm-prof-izgl-iestades.pdf [skatīts 11.11.2014]
11. **Izglītības un zinātnes ministrija.** *IZM plāno uzsākt darba vidē un praksē balstītus profesionālās izglītības projektus.* <http://izm.izm.gov.lv/nozares-politika/izglitiba/muzizglitiba/projekts/jaunumi/10233.html> [skatīts 15.12.2014]
12. **Karaša, D.** *Duale Ausbildung in Lettland.* http://www.vet-bsr.eu/wp-content/uploads/2014/02/Handwerkskammer-Lettland_Duale-Ausbildung-in-Lettland.pdf [skatīts 20.12.2014]

13. **K a z ā k s , V.** *Duālā sistēma profesionālajā izglītībā.* <http://vilniskazaks.blogspot.com/2013/05/duala-sistema-profesionala.html> [skatīts 16.12.2014]
14. **Koķe, T.** *Informatīvais ziņojums par izglītības nozarē plānotajām strukturālajām izmaiņām. 2009.* http://izm.izm.gov.lv/upload_file/IZMzin_240409_MK_reformas.pdf [skatīts 4.12.2014.]
15. **Latvijas Republikas Saeima.** *Profesionālās izglītības likums.* Spēkā no 14.07.1999. <http://likumi.lv/doc.php?id=20244> [skatīts 12.12.2014]
16. **Laužacks, R.** *Profesionālās izglītības satura reforma: didaktiskās iezīmes.* Rīga: RaKa, 1999.
17. **Līce, A.** *Duālā profesionālās izglītības sistēma.* <http://www.izglitiba-kultura.lv/raksti/duala-profesionalas-izglitibas-sistema> [skatīts 20.12.2014]
18. **Ministru Kabinets.** *Profesionālās izglītības iestāžu tīkla optimizācijas pamatnostādņu 2010. – 2015. gadam kopsavilkums.* MK Rīkojums Nr.5, 06.01.2010 <http://likumi.lv/doc.php?id=203373> [skatīts 01.12.2014]
19. **Ministru Kabinets.** *Profesionālās izglītības kompetences centra statusa piešķiršanas un anulēšanas kārtība.* <http://www.likumi.lv/doc.php?id=226688> [skatīts 25.12.2014]
20. **Nacionālā izglītības iespēju datu bāze.** *Likumi.* <http://www.niid.lv/pikc> [skatīts 22.12.2014]
21. **Pavlovičs, J.** *Latvija 1989-1998.* Rīga: 2008. <http://www.lvportals.lv/likumi-prakse.php?id=182370> [skatīts 2.12.2014]
22. **Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca.** Rīga: Zvaigzne ABC, 2000.
23. **Pļaviņa, V.** *Pārmaiņas profesionālajā izglītībā notiks pakāpeniski.* <http://www.izglitiba-kultura.lv/raksti/parmainas-profesionalaja-izglitiba-notiks-pakapeniski> [skatīts 12.12.2012]
24. **Profesionālās izglītības kompetences centrs „Rīgas Tehniskā koledža”.** *Kompetences centrs.* <http://www.rtk.lv/?sadala=358> [skatīts 22.12.2014]
25. **Reinholde, I.** *Reformas – atslēga uz dārza saulaino pusi.* <http://m.lvportals.lv/visi/viedokli?id=229322> [skatīts 23.12.2014]
26. *Rīgas Tehniskajai universitātei – 140.* Zinātnes Vēstnesis, 2002.gada 7.oktobris, Nr.16 (245)
27. **Rozenblats, J.** *Profesionālo vērtību veidošanās audzēkņu un skolotāju pedagoģiskajā mijiedarbībā Tehniskajā ģimnāzijā.* Rīga: LU, 1998.

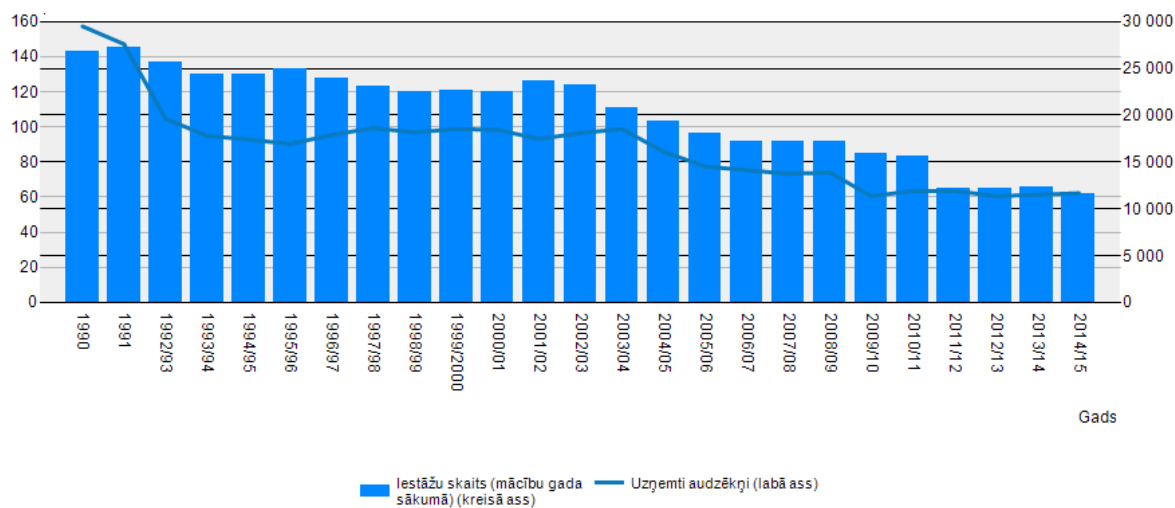
28. **Saeima.** *Profesionālās izglītības likums.* Spēkā no 14.07.1999.
<http://likumi.lv/doc.php?id=20244> [skatīts 12.12.2014]
29. **Sēja, T.** *Profesionālās izglītības attīstība Latvijas reģionos.* Promocijas darba kopsavilkums. Jelgava: LLU, 2008.
30. **Valsts Izglītības un saturs centrs.** *Metodiskie norādījumi.*
<http://visc.gov.lv/profizglitiba/metmat.shtml> [skatīts 12.12.2014]
31. **Valsts Izglītības un saturs centrs.** *Profesionālās kvalifikācijas eksāmenu saturs izstrādes metodika.* 2007.
http://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/metmat/04_eksamenu_saturs.pdf [skatīts 22.12.2014]

Latvijas Republikas izglītības sistēma

Profesionālo izglītības iestāžu skaits Latvijā (1990. -2014.g.)

IZG22. PROFESIONĀLĀS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES

Pedagogu aptauja

Profesionālās izglītības iestāžu pedagogiem

Norādiet informāciju par sevi:

Dzimums

Vecums

Dzīves vieta

Izglītības līmenis

Tautība

1. Profesionālās izglītības iestāde, kurā Jūs strādājat:

2. Jūsu darba stāžs profesionālās izglītības sistēmā:

3. Kuru reģionu Jūsu izglītības iestāde pārstāv?

- Rīga
- Vidzeme
- Zemgale
- Latgale
- Kurzeme

4. Vai Jūsu izglītības iestādi pēdējos gados ir skārušas pārmaiņas – reorganizācija, ja jā, tad pozitīvi/negatīvi, īsi aprakstiet situāciju.

5. Ja Jums būtu iespēja veikt reformu profesionālās izglītības jomā, tad kādas būtu jūsu prioritātes?

6. Kāds, jūsuprāt, ir efektīvs metodiskais darbs?

7. Kāda ir skolas administrācijas attieksme/ atbalsts pedagogu pilnveidei?

	100%	75%	50%	25%	0
Pedagogiem tiek izklāstītas iespējas	☐	☐	☐	☐	☐
Mācību iestāde pati organizē kursus	☐	☐	☐	☐	☐
Mācību iestāde atbalsta pilnveidi	☐	☐	☐	☐	☐
Manā darba pieredzē nav notikusi neviena pilnveide	☐	☐	☐	☐	☐

8. Kādas Jūsaprāt ir pedagoga profesionālās pilnveides iespējas pēdējos gados un nākotnē?**9. Vai pedagogs/izglītības iestāde ir aktīvi pasākumu organizatori/dalībnieki dažādos profesionālos pasākumos un kā tas ietekmē pedagogu profesionalitāti?****10. Vai profesionālās izglītības kvalitāte ir saistīta ar audzēkņu vēlmi apgūt arodu?**

	1	2	3	4	5	6
Nē, nav saistīta	☐	☐	☐	☐	☐	Jā, protams ir saistīta

Absolventu aptauja

profesionālās izglītības iestāžu absolventiem

Norādiet informāciju par sevi:

Dzimums

Vecums

Dzīves vieta

Tautība

1. Profesionālās izglītības iestāde, kuru Jūs esat absolvējis:

2. Kurā gadā Jūs absolvējāt profesionālās izglītības mācību iestādi?

3. Kurā nozarē Jūs absolvējāt profesionālās izglītības iestādi? (vairākas atbildes iespējamas)

- Enerģētika
- Būvniecība
- Skaistumkopšana
- Tūrisms
- Lauksaimniecība
- Metālapstrāde
- Kokapstrāde
- Elektronika
- Informāciju un komunikāciju tehnoloģijas
- Mehānika
- Mehatronika
- Transports
- Tekstilapstrāde
- Komercedarbība un komercpakalpojumi
- Poligrāfija
- Ceļu būve
- Veselība un sociālā aprūpe
- Ķīmiskā rūpniecība
- Pārtikas rūpniecība

Cits

4. Vai Jūs strādājat nozarē?

Jā

Nē

Esmu strādājis, vairs nestrādāju jo nav pieprasījuma

Es nekad neesmu strādājis nozarē

Cits

5. Vai Jūs turpinājat mācības kādā no augstākās izglītības iestādēm?

Latvijas Universitātē

Rīgas Tehniskajā universitātē

Latvijas Lauksaimniecības akadēmijā

Latvijas Mākslas akadēmijā

Nē, neturpināju

Domāju, kādreiz uzsākt studijas

Nestudēju, jo nav budžeta grupu

Cits

6. Vai līmenis, kādā apguvi mācības profesionālās izglītības iestādē, bija pietiekams, lai uzsāktu patstāvīgu darba karjeru?

1 2 3 4 5 6 7

Nē, nebija Jā, bija

7. Kuras nozares pārstāvji šobrīd ir visvairāk nepieciešami Latvijas darba tirgum?

8. Pastāstiet par kādu pasniedzēju, kurš licis vislabāk izprast profesijas būtību un nozīmību.

9. Jūsaprāt, kurā profesionālās izglītības iestādē ir vislabāk apgūt jūsu izvēlēto profesiju (lūdzu, norādiet izglītības iestādes nosaukumu):

Audzēkņu aptauja

profesionālās izglītības iestāžu audzēkņiem

Paldies par atsaucību, lai izstrādātu kvalitatīvu pētniecisko darbu LU, ir ļoti svarīgs Jūsu vērtējums par notiekošo un vēlmēm nākotnē.

Norādiet informāciju par sevi:

Dzimums

Vecums

Dzīves vieta

Tautība

1. Profesionālās izglītības iestāde, kurā šobrīd mācāties.**2. Kurā Latvijas reģionā atrodas profesionālās izglītības iestāde, kurā Jūs mācāties?** (vairākas atbildes iespējamas)

- Rīga
- Vidzeme
- Zemgale
- Kurzeme
- Latgale

3. Kuru nozari pārstāv jūsu izvēlētā profesija, kuru Jūs šobrīd apgūstat?

- Būvniecība
- Enerģētika
- Lauksaimniecība
- Skaistumkopšana
- Tūrisms
- Ceļu būve
- Elektronika un automātika
- Kokapstrāde
- Veselība un sociālā aprūpe
- Komerccarbība un komercpakalpojumi
- Metālapstrāde
- Mehānika
- Mehatronika
- Autotransports
- Informāciju un komunikāciju tehnoloģijas

- Tekstilapstrāde
- Poligrāfija
- Ķīmiskā rūpniecība
- Pārtikas rūpniecība
- Cits

4. Nozares atbilde tam, ko māca profesionālās izglītības iestādē

1 2 3 4 5 6 7

Neatbilst Atbilst

5. Lūdzu novērtējiet mācību kvalitāti:

	Ļoti labi	Labi	Vidēji	Slikti
Pasniedzēju uzstāšanās	☐	☐	☐	☐
Sagatavotās prezentācijas	☐	☐	☐	☐
Izdales materiāli	☐	☐	☐	☐
Praktiskās nodarbības	☐	☐	☐	☐
Semināri	☐	☐	☐	☐

6. Sāki mācības pēc (atzīmēt attiecīgo lauciņu ar 1):

- 9.klases
- 9.klases, jo šo profesiju var iegūt tikai šajā gadījumā
- 12.klases
- 12.klases, jo šo profesiju piedāvā apgūt pēc vidējās izglītības iegūšanas
- cits

7. Vai pēc mācību beigšanas strādāsi izvēlētajā nozarē?

	Jā	Drīzāk jā	Drīzāk nē	Nē	Neesmu par to domājis
Mācību laikā uzsāksu strādāt savā profesijā	☐	☐	☐	☐	☐
Atrast darbu manā profesijā ir ļoti viegli	☐	☐	☐	☐	☐
Es nekad nestrādāšu savā profesijā	☐	☐	☐	☐	☐
Mana profesija ir reta	☐	☐	☐	☐	☐
Es izvēlējos šo profesiju, jo mācību iestāde atrodas netālu no manas dzīvesvietas	☐	☐	☐	☐	☐

8. Pastāsti par pasniedzēju, savas nozares ekspertu, kurš Tavā skolā ir atstājis visslielāko iespaidu uz tevi.

9. Vai pēc izglītības iestādes pabeigšanas strādāsi: (vairākas atbildes iespējamas)

- Latvijā
- Baltijā
- Eiropas savienībā
- Ārpus Eiropas

nav konkrēta vieta izdomāta

10. Ja tev būtu izvēle, vai ietu vēlreiz apgūt šo profesiju?

Bakalaura darbs „**Pārmaiņas profesionālajā izglītībā Latvijā (1991-2014)**” izstrādāts LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes Pedagoģijas nodaļā.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autors: **Sandra Miklaševiča** _____
paraksts un datums

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: Dr.paed. docente **Sanita Baranova** _____
paraksts un datums

Darbs iesniegts Pedagoģijas nodaļā _____.____.2014.

paraksts

Bakalaura darbs aizstāvēts komisijas sēdē

29. 12. 2014. prot. Nr. _____, vērtējums _____ (_____)

Komisijas sekretāre: _____